EMEK

8 eylül 1969

millî kurtuluş savaşı: ama nasıl

tunceli olayı

10

SAPMALAR AÇIK

BEHİCE BORAN

Geçen kışın olağan ve olağanüstü büyük kongrelerinden bu yana parti içi ve dışı fikir ayrılıkları daha belirgin, daha açık seçik hale geldi. İşlerin ve olayların içinde ve onları yakından izler durumda olmıyanlar için çok bulanmış görünen sular artık duruluyor ve dipteki çakıllar renk renk, ayrı ayrı görülebiliyor.

Bugün Türkiye'de sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum, sosyalizmde teori ile pratiğin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu hakikatını bir kez daha isbatlamıştır. Bu teori - pratik konusunda şu üç ilkeyi birbiriyle ilişkin olarak göz önünde tutmak ve uygulamak gerekir :

1. «Devrimci teori olamdan devrimci eylem olmaz».

2. Ama devrimci teori «somut durumların somut tahlilinden çıkarılır.»

3. Somut durumların somut tahlili ise, bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve metodu iyi bilinip uygulanarak yapılabilir.

Buna göre, Türkiye'nin bugünkü tarihsel döneminde, somut durumunun somut tahlili bilimsel sosyalizmin teorisi ve metoduyla yapılıp temel ve tali çelişkiler bütününün iç yapısı ortaya konmadıkça bir eylem teorisi konusu olamaz. Bu nedenle de, başka toplumlarla çok yüzeysel ve kaba kıyaslamalarla ve o toplumların tahlillerinden Türkiye şartlarının tahliline olduğu gibi toptan aktarmalar yaparak Türkiye'de sosyalist hareketin «teorisi» oluşturulamaz, eylemin çizgisi tesbit olunamaz. Bunun en kaba ve sakat örneği, ihtilâl öncesi Çin toplumu ile kıyaslamalara girişip, «Çin yarı-feodal bir toplumdu, Türkiye de yarı feodaldır, öyleyse bu dönem de mücadele anti-emperyalist ve anti feodal olacaktır, anti-kapitalist olmıyacaktır», mantığını yürütmektir. Her iki topluma biraz yakından bakılınca hemen görülür ki, Türkiye'de ihtilal öncesi Çin'deki nitelik ve ölçüde bir feodalite yoktur.

Öte yandan, iyi «okunmamış», anlaşılmamış «üsten belirlenme» teorileri ile üst yapı çelişkilerini ve sorunlarını teoride ve eylemde baş köşeye almak, «son tahlilde ekonominin belirleyici» olduğunu gözden kaçırmak veya küçümsemek de «somut durumların bilimsel sosylizmin genel teorisi ve metodu ile somut tahlili» gereğine aykırıdır. «Üstten belirlenme» teorisi, «üstten» kelimesinin dildeki genel anlamının zannettireceği gibi, üst yapının alt yapıyı belirlemesi teorisi değildir. «Üstten belirlenme» teorisi, «üst» ve «alt» kelimelerinin dildeki ayrı ayrı anlamlarını biraraya getirerek anlaşılamaz ve açıklanamaz. «Üstten belirlenme», iki kelime birarada, bir terimdir, birarada bir tek anlam taşımaktadır. O da, bir toplumda bir zaman bölümünde temel ve tali çelişkilerin organik bir bütün teşkil ettiği bu bütünün bir iç yapısı (structure) bulunduğu, bu yapılaşmanın hâkim (dominant) bir çelişki mihverinde biçimlendiği teorisidir. Ama karşılıklı etki ve tepkilere, karşılıklı belirlenmelere rağmen «son tahlilde ekonominin belirleyici» olduğu ilkesi temel ilke olarak kalmaktadır. Zaten, son tahlilde veya son kerede (en dernière instance) ekonominin belirleyici olduğu ilkesinden vaz geçildi veya taviz verildi mi, sosyalist olmaktan çıkılır. Bilimsel sosyalizmin bu temel ilkesinden vaz geçilip geçilmediği, taviz verilip verilmediği ise söz konusu kişilerin ve örgütlerin bu meseledeki sözlü ve yazılı beyanlarından anlaşılmaz sadece. Dille ikrar yeterli değildir; «son tahlilde ekonomi belirler» diye diye bu temel ilkeden kopup sapılabilir pekalâ. Çünkü, yapılan tahlillerin (sözlü veya yazılı) bir iç mantığı, metodu, tutarlılığı veya tutarsızlığı vardır. Belirlenmenin tahlilinde fiilen uygulanan metod gösterir gerçekten «son tahlilde ekonominin belirleyici» olarak kabul edilip edilmediğini. *Politik eylemin, faaliyetlerin kendisinin* de bir tahlil ve düşünce sistemi vardır, sözle açıklanan tahlil ve düşünce sisteminden ayrı olarak. Teorik tahlil ve açıklamalarda ve de fiilen yürütülen eylemlerde «son tahlilde ekonominin belirleyici» olduğu gözden kaçırılmıyorsa, son, temel bağlama noktası, belirlenmenin anahtarı olarak ekonominin belirleyiciliği kullanılıyorsa bilimsel sosyalizm teorisi çerçevesinde kalınıyordur, aksi takdirde bundan uzaklaşılıyor, sapılıyordur, her ne kadar «son tahlilde ekonomi belirleyicidir» sözleri tekrarlansa bile. Bu söylediklerimizi somutlaştırırsak, her hangi bir sorunu (eğitim, sağlık hizmetleri, etknik ve mezhep grupları ve ayrıcalıkları, ihtilâfları, işsizlik, krediler ve dış borçlanmalar, ihracat ve daha başkaları) ele alırsak, bu sorunları birer parçası oldukları bütünün içine oturtacak ve tahlillerimizi ve çözüm tekliflerimizi bütünün *içten biçimlenmesi ışığında son kertede»* ekonominin çelişkilerine ve bunların çözümüne bağlayarak yapacağız demektir. Bu metodu kullanmadan yapılan «fukara halkımız», «manevi sömürü», «bir numaralı vatandaş olma» edebiyatı genel, duygusal bir halkçılık edebiyatı olmaktan öte gitmez ve sosyalizmle hiç bir ilişkisi olmaz. Yine, «Sorunlar emekçilerin iktidarında çözülecektir», «Emekçileri iktidara getireceğiz» sözleri, kendi başlarına, bir sosyalist anlayış ve davranışı ifade etmez. Eğer emekçi sınıflar iktidara gelebilmek için şimdiden hazırlandırılmıyorsa, yani bilinçlendirilip, örgütlendirilip bugünkü anayasal hak ve hürriyetlerine fiilen sahip çıkartılarak politik mücadeleye sokulmuyor, ülkenin politik hayatında etkin bir güç haline getirilmeye çalışılmıyorsa, yukarıda ki sözler ve diğer çok «sosyalistçe» deyişler havada kalan sözlerdir, sosyalist lâfazanlıktan başka bir şey değildir.

Gene sosyalist teoride ve pratikte işçi sınıfının sosyalist partisinin görevinin ne olduğu sorunu vardır. Bir önceki yazımda belirttiğim üzere, partinin görevi, işçi-emekçi sınıflarda kendiliğinden beliren ve daha ziyade ekonomik alandaki - sınıfsal bilinçlenmeyi ve mücadeleyi sosyalist bilinçlenmeye ve mücadeleye dönüştürmektir. İşçi sınıfının sosyalist partisi elbette işçi-emekçi sınıfların en bilinçli, en cesur, en mücadeleci kesimini temsil eder, temsil etmek zorundadır. Etmiyorsa, işçi sınıfının sosyalist partisi olmak niteliğini haiz değil demektir, sosyalist görevini yerine getirmiyor demektir. Ve bu görevin başarılmasında, özellikle sosyalist hareketin ilk aşamalarında, kendi sınıflarını reddedip işçi ve emekçi sınıflarla iş ve kaderbirliği etmiş sosyalist aydınlara önemli ödevler düşer. «Aynalı pehlivan» hikâyeleri ve benzetmeleriyle sosyalist aydınları alaya almak, işçi ve emekçi arkadaşlarda sosyalist aydınlara karşı güvensizlik aşılamak bir sosyalist parti yöneticisinin yapacağı bir iş değildir, ama yapılmaktadır. *Hikâye malûm* : «Aynalı pehlivan» diye nam salmış bir baş pehlivan bir genci yetiştirir, ona güreşte hasmını kündeye getirecek bütün oyunları öğretir. Gel zaman, git zaman genç pehlivan ustasıyla güreşe tutuşur ve «aynalı pehlivan» bir oyunla genç yetiştirmesinin sırtını yere getirir. Genç, «Ama usta bana öğrettiklerinde bu oyun yoktu» der. Aynalı Pehlivan, «E, onu da kendimize sakladık» der. Sosyalist aydınlar da emekçileri «rahleyi tedris»lerinin önüne alıp onlara sosyalizmi öğretirlermiş,

SEÇİK BELİRİYOR

ama gerektiğinde emekçileri yere serecek asıl oyunlarını yine de onlara öğretmezlermiş. Bu, parti içinde emekçi-aydın bölünmesi yapmak, bu ayrımı körüklemek değildir de ya nedir? *Parti içinde ve dışında emekçilerden oy avlamak* çabası değildir de ya nedir? «Emekçi sınıfların en bilinçli kesimi partiymiş, parti içinde de en bilinçliler alt kademelerden yukarıya doğru süzüle süzüle gelirmiş! Hadi canım sende, olmaz öyle şey.» demek de ne oluyor? Parti, sosyalist teori ile işçi-emekçi sınıfların günlük mücadele hareketlerini kaynaştırıp bu hareketleri sosyalizm doğrultusunda biçimlendirme, öz kazandırma aracıdır. Parti elbette gerek aydınların, gerekse işçi ve emekçilerin toplu ve örgütlü politik eylem içinde eğitildiği, yetiştiği bir örgüt, bir ortamdır. Elbette partililer bu yetişme, bilinçlenme ve mücadeleyi başarıyla yürütme yeteneklerine göre kademelerde yer alacaklardır ve kademelerden süzüle süzüle üst yönetim yerlerine gelmek, gerçekleşmesi arzulanacak bir amaçtır. Partinin bugünkü zayıf noktalarından biri de bunun büyük ölçüde gerçekleşmemiş olmasıdır. Parti bu nitelikte olmayacak, bu görevleri yerine getirmeyecek de, emekçi kitlelerin «sağ duyusu»na ve «tarihsel sezgisi»ne güvenip, tepeden ortaya atılan, bilimsel geçerliliği şüpheli genel sloganlarla oy toplıyarak mı «emekçilerin iktidarı»nı gerçekleştirecek? Böyle bir anlayışın ve uygulamanın sosyalizmle uzaktan yakından hiç bir ilişkisi yoktur ve böyle bir anlayış ve uygulama ile işçi- emekçi sınıfların iktidarı hiç bir zaman sağlanamaz. İşçi-emekçi sınıfların «tarihsel sezgisi» ve «sağ duyusu» daha doğru bir deyişle kendi yaşantılarından ve mücadelelerinden edindikleri tecrübeler, onları, sosyalizmi anlamaya, benimsemeye ve sosyalizm için mücadeleye yatkın, eğilimli hale getirir, önemi buradadır; çünkü sosyalizm, işçi-emekçi sınıfların sınıfsal durumlarının, mücadelelerinin, toplum gelişmesindeki tarihsel görevlerinin bilimi ve toplumsal gelişmeyi hızlandırmanın eylem programıdır. Kaldı ki, işçi-emekçi sınıfların eğitilip örgütlendirilmesi parti tüzüğü hükmüdür ve *derinlemesine örgütlenme ve eğitim* büyük kongre kararıdır. Tüzük hükümleri ve kongre kararları ise başta genel başkan olmak üzere bütün partilileri bağlar.

Bilimsel sosyalizmin vaz geçilmez, taviz verilmez temel ilkelerinden biri de, insan toplumlarının bilimi olmak yanı sıra, işçi sınıfının sınıf ideolojisi olduğudur ve sosyalist harekete ve sosyalizmin oluşturulup gerçekleştirilmesine işçi sınıfının öncülük edeceğidir. Parti tüzüğü ve programı da bu ilkeyi benimsemiştir. Bazı özel durumlarda, örneğin Türkiye gibi sanayileşip kalkınmamış tarımsal ülkelerde, topraksız ve yoksul köylü sınıflarının özel bir durumu ve önemi vardır (Bu konuyu çeşitli yazılarımda ve konuşmalarımda tahlil ettim). Köylü kitleler sayıca da ağır basmaktadır ve öbür şartlar eşit olursa, sayının ayrı bir önemi vardır. Bu nedenlerle topraksız ve az topraklı köylü kitleler arasında çalışmak ve onları sosyalist harekete kazanmak bugünün başta gelen sorunları arasındadır. Ama bundan şu sonucu çıkarmak yanlıştır : «Köylü topraksızdır, şiddetli geçim sıkıntısı içindedir, tefecinin sömürüsü altındadır, onun için hareketli ve devrimci bir duruma gelmiştir. İşçiler ise toplu sözleşmeler, sosyal sigortalarla tatmin edilmiş durumdadırlar, devrimci düzeyde değillerdir, onun için parti çalışmalarını köylüler üzerinde yoğunlaştıracağız». Böyle bir değerlendirme bugünün şartlarında doğru bir sosyalist taktiğin ifadesi değil, oy toplama fırsatçılığının bir ifadesidir.

sorunun açıklığa kavuşabilmesi için birbirine karıştırılan bazı hususların ayırt edilmesi gerekmektedir. Birincisi, kısa vadeli açıyla, uzun vadeli açı birbirine karıştırılmamalıdır. Köylü sınıfların önemi kısa vadeli açıdan, bu aşamadadır. İşçi sınıfının önemi ise bugünden ta politik iktidarın gerçekleşeceği, sosyalist düzenin kurulacağı ve gide gide bütün sınıf çelişkilerinin ortadan kalkacağı döneme kadardır. Bugün yoksul köylü sınıflar sosyalist hareketin büyük gücü, ana gücü olabilirler, *ama hareketin öncülüğü ve yönetimi işçi sınıfında olmak şartıyla*. Onun için parti çalışmalarını bugün dahi köylü sınıflar kadar işçi sınıfı üzerinde de yoğunlaştırmak gerekir. TİP, tüzüğünün ve programının belirttiği üzere, işçi sınıfının tarihsel ve demokratik öncülüğünde bütün emekçi sınıf ve tabakaların partisi ise, parti çalışmalarını işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırmak hiç bir gerekçe ile ihmal edilemez. Parti, bugüne kadar olduğu gibi, işçi sınıfı içinde etkin çalışmalar yapmak imkânını fiilen bulamıyabilir, (bulamamasının bir sebebi de yeterince aranamamış olmasıdır) ama bu eksikliği teorik olarak haklı çıkarmak, bunu geçerli bir taktik olarak benimsemek olmaz.

Açık ve seçik olarak akılda tutulması gereken bir başka nokta yoksul köylü sınıflarının, sayıca ne kadar kalabalık da olsalar, fazla gelişmemiş düzeydeki kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim ilişkiler durumda olduğu bugünkü Türkiye'de «temel sınıf» niteliğini taşımamalarıdır. Sayıları ne olursa olsun temel sınıflar sermayeci sınıf ve işçi sınıfıdır. Ne Türkiye'de, ne her hangi bir başka toplumda köylü sınıfının burjuvaziden ve işçi sınıfından ayrı ve bağımsız, kendine özgü bir sınıf ideolojisi ve sınıf mücadelesi yoktur, olmamıştır. Tarihte köylü isyanları, köylü hareketleri ve bunlara öncülük eden liderlerin çok kısa bir süre için politik iktidarı kısmen ele geçirmeleri görülmüştür, ama köylü devrimleri ve sürekli iktidarları görülmemiştir. Köylü sınıflar ya burjuvazinin öncülüğündeki devrimci hareketlere feodal *beylere karşı katılır*, ya da işçi sınıfı öncülüğündeki sosyalist devrimci hareketlere katılarak işçi sınıfının güçlü müttefiki, devrimci ordusu haline gelir.

Bir başka geçerli gözlem de şudur ki, aşırı ezilmişlik ve yoksulluk ani, kısmi patlamalara yol açar, ama sürekli, disiplinli, örgütlü bir hareket için elverişli bir ortam değildir pek. Bir ölçüde tatmin olunma, daha geniş ölçüde tatmin isteklerine yol açıyor, özlem ufkunu genişletiyor, umulan tatmin çizgisini yükseltiyorsa, açıkladığım nitelikte bir devrimci hareket için ortam var demektir. Türkiye'de son zamanların hızlanan ve şiddetlenen işçi hareketleri de işçi sınıfımızın tatmin edilmiş ve hareketsiz durumda olduğu yargısını yalanlıyor.

Geçen kışın büyük kongrelerinde bazı partili arkadaşlar, «Biz illerde ve ilçelerde ne zor şartlar altında çalışıyoruz, mücadele veriyoruz, siz burada teorik tartışmalar*la vakit geçiriyorsunuz*» *yollu sitemlerde* bulunmuştular. O zaman teorik sorunların günlük, somut sorunları ve hareketleri nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmıştık. O zamandan bu yana gelişen olaylar teoride, yani bilimsel sosyalizm metodu ve teorisi ile somut olayların somut tahlilinde ve bu tahlile göre tesbit edilen hareket çizgisinde yapılan yanlışların ve sapmaların partinin ve partililerin günlük somut çalışmalarını nasıl etkilediğini daha açıkca ortaya çıkarmaktadır. Fedakâr ve cesur partililerin illerde ve ilçelerde verdikleri mücadelenin verimli olabilmesi için, yani bu çalışmalar sonucunda işçi-emekçi sınıfların politik iktidarının gerçekleştirilebilmesi için, çizilen rotanın ve çalışmaların doğru yönde olması gerekir. Yanlış bir rota üzerinde olan bir gemi, makinalarını ne kadar fayrap etse ve yol alır görünse de varmak istediği limana varamaz.

" ANKARA'DA BAŞBAKAN VAR ANKARA'DA BAKANLAR VAR ANKARA'DA TÜRK - İŞ VAR " = Kutsal İttifak

I

Sermaye sınıflarının biricik «ağlama duvarı» Türk-İş, büyücü çıraklığına fazlaca özenmenin nelere yol açabileceğini son anda görmüş ve **«24 Ağustos Büyük İşçi Mitingi»** bu yüzden, sayıları yirmi bini ancak bulan bir işçi topluluğuyla yapılmıştır. 24 Ağustos mitingine yirmi bin işçinin katılmış olması, Türk-İş'in daha büyük toplantılar ve gösteriler düzenleme imkânına sahip bulunmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Mitingin ortaya çıkardığı elle tutulur tek gerçek, Türk-İş'in, işçilerden ve işçi hareketlerinden açıkça korktuğu, bu nedenle de, mitinge katılacakların sayısını kısmaya yöneldiğidir. **Kar topu, bir kere, bayır aşağı yuvarlanmaya başlamıştır.** 24 Ağustos mitinginin savuşturulmuş olması, Türk-İş hesabına, bir «rahat nefes alma» vesilesi değildir, olamaz. 24 Ağustos'ta büyük bir işçi topluluğunu bir araya getirmeye cesaret edemeyen Türk-İş, 24 Ağustos'u doğuran şartların (bkz. **EMEK**, no. 9) zorlamasıyla, önümüzdeki günlerde, daha büyük mitingler düzenlemeye mecbur kalacak ve kendi eliyle kendi kuyusunu kazacaktır. Bunun böyle bilinmesi ve böyle değerlendirilmesi, yani **Türk-İş'in cesaretsizliğinin fazlaca abartılmaması ve buna karşılık imkânlarının fazlaca küçümsenmemesi**, sağlıklı bir bakış açısı yakalamanın ön-şartıdır.

Türk-İş, paravanlık ettiği sermaye sınıflarının onayıyla, 24 Ağustos mitingine karar alırken, bir yandan işçileri sokağa *çıkarmak ve böylece tabanın baskısını* bir ölçüde hafifletmek, deyim geçerliyse «istim atmak», öte yandan, istim atarken fazla ileriye gitmemek, yani «kaş yapayım derken göz çıkarmamak» gerektiğini çok *iyi biliyordu. Bunu yapabilmek için,* mitinge katılacakların sayıca sınırlanması ve katılanların da sıkı bir kontrol altında bulundurulması zorunluydu.

II

Mitingin istenen yönde gelişebilmesi için, beş ana başlıkta toplayabileceğimiz bir dizi tedbir alınmıştı. Bunları kısaca görelim :

1 **İlk ve en etkili tedbir,** mitinge katılacakların sayısının sınırlanması ve son zamanlarda işçi hareketlerine sahne olmuş merkezlerden (örnekse, Alpagut ve ERDEMİR'den) *işçilerin getirilmemesiydi.* «Falanla konuştuk, filana rica ettik, işimizi yapmak için falanca bize söz verdi» diye el-etek öpüp hak dilenmeyi sendikal mücadele sanan bir sendikacı takımıyla, *haklarını zorlu mücadeleler sonunda* alan işçiler arasında olaylar çıkabilir; devrimci çizgiye gelmiş işçilerin, bu tip sendikacıların ağız kokusunu dinlemeye zorlanmasıyla, partilerüstü sendikacılığın nasıl bir aldatmaca olduğu, işçi sınıfının öz çıkarlarıyla ne denli çeliştiği görülebilirdi. Bunun önlenmesi gerekliydi. Önlendi.

2 **İkinci tedbir,** Türk-İş yöneticileri tarafından seçilmiş işçilerin ve sendikaların dışındaki kişi ya da kuruluşların mitinge *katılmalarını önlemekti. Bu amaçla,* Tandoğan alanında toplanmış işçilerle etrafta toplanmış kalabalık arasına, her on işçiye bir güvenlik görevlisi düşecek şekilde, sıkı bir **güvenlik duvarı** çekildi. İlk bakışta, dışarıdan katılmayı önleme amacını güden bu tedbirler, sonradan anlaşıldı ki, ikili bir fonksiyona sahipti : (I) **dışarıdan katılmayı,** (II) **içeriden kaçmayı önlemek.** Gerçekten de, yirmi bin kişiyle başlayan miting, bir-iki boğucu konuşmadan sonra, on bin kişiyle devam etti.

3 **Üçüncü tedbir,** Türk-İş yöneticileriyle güvenlik yetkilileri arasında, miting sabahı, Emniyet Genel Müdürlüğü'nde yapılan bir toplantıda kararlaştırıldı : Silâhtarağa'daki olaylar henüz unutulmamış olabileceği için, miting meydanında, resmi elbiseli polisler görülmeyecek, gerekli güvenlik tedbirlerini, Türk-İş görevlileriyle birlikte, Türk-İş görevlilerine dağıtılan pazubentleri takmış sivil polisler alacaktı. Miting süresince, ortalıkta bir tek polis bile görülmedi ve Tandoğan alanıyla Anıt-Kabir arasına park etmiş bulunan bir kamyon dolusu toplum polisine hiç bir iş düşmedi.

4 **Dördüncü tedbir, İŞÇİ BİRLİĞİ** gazetesinin mahkeme kararıyla toplatılması ve bu gazeteyi satmaları muhtemel görülen kişilerin miting meydanına ve mitingci işçilere yaklaştırılmamalarıydı. Gazeteyi satması muhtemel görülen gençlerin «teşhis ve tesbiti» görevini, miting kolcuları arasında yer alan sivil polisler üstlenmişlerdi. Nitekim, miting süresince, yirmiye yakın kişi, gazete sattığı ya da satmaya teşebbüs ettiği ya da satmaya teşebbüs edeceği gerekçesiyle, yakalandı.

5 **Beşinci tedbir,** işçilerin ancak miting günü sabahı Ankara'ya getirilmeleri, önceden birbirleriyle temas etmelerinin önlenmesi için de, bütün işçilerin katılacağı resmi bir yürüyüşün düzenlenmemesiydi. Ankara'nın değişik yerlerinde toplanan işçiler, mitinge, altı ayrı koldan getirildiler ve mitingin bitmesinden hemen sonra, aynı yollardan, dağıtıldılar.

III

Özetlersek, Türk-İş'in düzenlediği «büyük işçi mitingi»nin, Halil Tunç'un iki binaya asılan ve mitingin düzenlenebilmesi için işçilerin kazançlarından sağlanan üç milyon liranın bir kısmını alıp götüren resimlerinden gayrı hiç bir «büyük» yanı yoktu. Miting yirmi bin kişiyle başladı ve «içeriden kaçmayı önleyici» tedbirler semeresiz kalınca da on bin kişiyle sona erdi. Bu davranış, Türk-İş'e yöneltilebilecek en uysal protestoydu. 24 Ağustos mitingi, bir yandan Türk-İş'e yine de körü körüne bağlı kalanların gözlerini bir nebze açtığı, diğer yandan sermaye sınıflarının «miting güdümleme» yöntemlerini gün ışığına çıkardığı için yararlı olmuştur.

Türk-İş bugün tam bir çözülme ve kokuşma çizgisine girmiştir. Miting yapıyorum diye miting yapmamak, işçilerin *birer-ikişer miting alanından* kaçışlarına bakarsak, bilinçlenme çizgisini uzun süre saptıramayacaktır. Türk-İş devrimci merkezlerden işçi getirmemekle, kendi tabanından ve bu tabanı kontrol edememekten korktuğunu iyice belli etmiştir. İstim, istendiği şekilde, atılamamıştır; tabanın baskısı daha da artacak ve Türk-İş, istese de, istemese de, daha kalabalık mitingler düzenlemek zorunda kalacaktır. Bunlar ancak geçici tedbirlerdir. Türk-İş, böylesine geçici tedbirleri sayıca artırmak ya da sendikal anlayışını kökten değiştirmek arasında bir seçim yapmak durumundadır. İlk yolu seçmeye uzun süre devam edemez çünkü işçi hareketleri üzerindeki kontrolünü hızla yitirmektedir. İkinci yolu seçemez, çünkü partilerüstü sendikacılık, yani işçi sınıfının kendi partisi dışındaki bütün partilere yaltaklanma politikası, Türk-İş'in hikmet-i vücududur.

Türk-İş, bir yandan işçi sınıfıyla sosyalist aydınlar, öte yandan da işçilerle işçi sınıfı arasındaki en büyük engellerden biridir. Devrimcilere düşen görev, **Türk-İş'in çözülüşünü hızlandırmak, Kanğuk-İş** ve Çelik-İş gibi Türk-İş'e bağlı **damışıklı sendikaların ipliğini her yerde ve her zaman pazara çıkarmak** ve nihayet **işçi sınıfını kendi ideolojisine yabancılaştırmayı amaçlayan bir sendikacılık anlayışını âsâr-ı atika müzesine göndermektir.**

KURTHAN FİŞEK

HALKLARIN UYANIŞI ÖNLENEMEZ !

Tunceli olayları, yıllardır egemen sınıfların halklar üzerinde sürdürdüğü baskı metodlarının, faşist uygulamalarını, tarihi gelişme sürecinin bugünkü noktasındaki iflasıdır. Halkların varlığına saygı duymayan, onların kültürünü inkâr eden, farklı inançlar karşısında cin ifrit kesilen bu faşist tavır bugüne kadar neyi halletmiştir? Örneğin : Halkların varlığını yokedebilmiş midir? Binbir küfür ve iftira ile karalamaya çalıştığı, hatta kırk bin kişisini birden katlettiği halde alevi vatandaşlarımızı yokedebilmiş midir; inançlarını değiştirebilmiş midir? PİR SULTAN hareketi kaynağını tarihin derinliklerinden alan, yıllarca önce zorbalığın iğrenç yüzüyle karşılaşmış gerçek bir halk hareketidir. Tunceli olaylarında bugün sahnede olan vali, o günde efendilerinin emrinde Hızır Paşa olarak, sözüm ona görev yapıyordu! Pir Sultan güçlü bir sanatçı, halk ozanı olduğu kadar, halkın yoksulluğuna, sömürülmesine, horlanıp talan edilmesine karşı çıkmış eylemci bir halk lideridir de. *Hiç kuşkumuz yokki Pir Sultan o günlerde* bunun için Hızır Paşanın gazabına uğradı, bungünde aynı nedenle Tunceli valisinin zulmüne uğramıştır.

Türkiye'de sosyalist mücadelenin gelişmesi ile birlikte, yılların faşist baskısına uğramış farklı dini inanç mensubu ve etnik gruplarda da bir diriliş ve uyanış başlamıştır. Bu uyanış, kendisini daha çok üst yapısal tepkilerle göstermektedir. Sosyalistler olarak görevimiz, bu haklı uyanışı giderek sosyalist bir öze ve niteliğe kavuşturmak olmalıdır. Çünkü; ezilip horlanmanın temelinde, dini ve etnik özellikden çok sömürü mekanizması yatmaktadır. Ezilip horlananlar emekçilerdir daha çok. Bu bilimsel gerçeği tarihi pratikde doğrulamaktadır. Örneğin : Pir Sultan, sadece alevi nefesleri okuyan bir alevi şairi olarak kalıp, çağındaki egemen sınıfların çıkarına dokunan halk hareketinin lideri olmasaydı egemen sınıfların paşası ve aynı zamanda kendisi de alevi olan Hızır Paşa tarafından asılmazdı. Açıkça bir aleviyi diğer aleviye astıran sebep sınıfsal gerçekliktir.

Bu açıdan Birlik Partisi Genel Başkanı Hüseyin Balan'ın Tunceli olayları ile ilgili demeci ilginçtir. Balan demecinde «Aşırı solcuların huzursuzluk ve anarşi yaratmak için, her çareye başvurdukları, bu defada Pir Sultanı sevenlerin temiz duygularını sömürmeye çalıştıklarını» söylemiştir. *Bu alevi dedesi'ne ters düşen, onu* halkından koparıp açıkça düşmanca bir tavır içine sokan şey nedir? Hiç tereddüt etmeyelim Balan'ın aleviliğinden de, dininden de üstün olan sınıfsal çıkarıdır.

Ardı ardına tekrarlanan bu olaylar, bize sosyalist olarak bazı gerçekleri kesinlikle kavratmalıdır. Toprak ağaları, *dedeler, kapitalistler alkıştıkları yerde üst* yapı kurumlarına fazlasıyla basmakta ama işin sınıfsal yanını es geçmektedirler. Çünkü, onlar bilirler ki, sınıfsal muhtevası olmayan bir hareket onlara zarar değil *yarar getirecektir. Bunun gereği olarak,* emekçi sınıfların uyanışını ters yöne kanalize edebilecek partiler kurarlar. Bilimsel sosyalist amaçlara gidecek bir parti varsa, ne edip edip onu yozlaştırıp sınıf *gerçeğinden uzak üst yapı kurumlarına* ağırlık veren bir parti durumuna getirmeye çalışırlar. Bu verdiğim iki örnek de halen içinde bulunduğumuz dönemde karşı karşıya olduğumuz gerçeklerdendir. Yine aynı egemen sınıflar, işlerine geldiği yerde Kürt, Türk, Sünni ve Alevilerin ayrı ayrı varlıkları yokmuş gibi davranırlar. Ancak : Halk uyanışı başlayıp siyasal gelişme sınıfsal bir niteliğe dönüşünce işler değişir. Bu defa sınıf gerçeğini perdelemek için «Kürt vardır amma düşmanı Türklerdir. Sünni vardır düşmanı alevilerdir.» Ya da tersi söylenerek halklar birbiriyle döğüştürülür ve sömürüye karşı gelişebilecek herhangi bir siyasal hareket baltalanır. İnkâr ve bölücülük sömürücü sınıfların mesleğidir.

Sosyalistlerin bu meselelerde tavrı açıktır. *Bugün Türkiye'de, önemli bir yekûn* tutan Kürt ve Alevi vatandaşımız vardır. Sosyalistler, bilimsel bir öğretiye inandıklarından, realiteyi inkâr etmenin kendilerine bir şey kazandırmayacağını bilirler. *Eğer bir şey kazandırsaydı, kırk* bin kişiyi birden kesebilen zorbalara ve bilmem kaç asır önce Sivas'ta hesabı görülmüş sandıkları ve fakat bugün Tunceli'de bütün gerçekliği ile karşılarına dikilen *Pir Sultan'ı öldürenlere kazandırırdı. Sos*yalistler, en bilinçli şekilde halkların kendi aralarındaki savaşa son verip, gerek üst yapıda onları horlayıp birbirine düşman eden, gerekse sömürü ağlarını kurup onları Kürt, Alevi, Türk demeden soyan egemen sınıflara karşı birleşmeye çağırır.

Gerçeğin kabülü ve emekçilerin birleştirilmesi sosyalistlerin temel niteliklerindendir. Bütün halkların ve değişik inanç mensubu vatandaşların varlıklarını koruyup gelişme imkânı bulacakları, yanyana kardeşçe yaşayabilecekleri düzen hiç şüphe yokki sosyalist düzendir. Bunun ilk adımı ise, işçi sınıfı ve onun müttefiklerinin siyasal iktidarı olan sosyalist devrimdir. Halkların kurtuluşunun sosyalist devrimle başlıyabileceğini noktaladıktan sonra, *Tunceli olaylarını birde bugünkü Ana*yasa yönünden tahlil etmeliyiz.

Pir Sultan oyunu, bir seneyi aşkın bir zamandan beri İstanbul, Ankara ve daha başka yerlerde sahneye konmuştur. Hiç bir yerde halkın bu oyuna tepki gösterdiğini duymadık. Ayrıca idarenin yasakladığını da bilmiyoruz. Peki acaba hiç bir yer*de yasaklanmayan oyunu, idare özellikle* neden Tunceli'de yasaklıyor ve olay çıkarıyor? Bunun sebebi vardır elbet; Tunceli, yılların ezikliğini ve horlanmasını üzerinde taşıyan çoğunluğu olan alevi vatan*daşları barındıran bir ilimizdir.* Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi bu ildeki emekçilerin uyanışı, sınıfsal niteliği olan siyasal bir bilince doğru gelişmektedir. Türkiye İşçi Partisinin sıkıca örgütlendiği illerden biridir. Bu verileri tesbit ettikten sonra, Tunceli olaylarına teşhis koymak artık bizim için zor değildir. Tiyatro İstanbul ve Ankara'da burjuvanın eğlencesi olmaktan çıkıp, halkı bilinçlendirme aracı haline gelince egemen sınıflar Anayasa ve demokrasi kuralını bozmuşlardır. Bu açıkça ortaya çıkarmıştır ki, demokrasi işçi sınıfı ve halk yığınları için egemen sınıfların çıkarına dokununcaya kadar vardır. Ondan öteye demokrasiden eser kalmaz, olay çıkartılır, adam öldürülür, ortaçağ işkencelerinin tümü uygulanır, suçlular koltuğuna gömülürken suç*suz insanlar ve sanatçılar içeri alınır.*

Sözüm ona tarafsız Adalet Bakanına soruyoruz : Ankara'da, İstanbul'da kanunlar başka Tunceli'nde başka mıdır? Yoksa bu büyük kentlerin dışındaki Türkiye, özellikle Doğu Anadolu, müstemleke kanunlarına göre mi idare edilir? Basında çıkan yazılar ve iddialara göre ölen vatandaşlarımızdan birini emniyet müdürü bizzat kendisi öldürmüştür. Bütün bu tertipler ve düzme olaylar açıkça anayasanın ve demokrasinin ihali değil midir?

Sonuç olarak : Yurdun bir yerinde kanunlar başka uygulanıp, diğer yerinde başka türlü uygulanarak fiili Anayasal düzen ihlal edilip, halkın sınıfsal bilinçlenmesini önleyen tertipli bir olay yaratılmıştır. Burada ince bir oyunla, olaya halkın isyan ettiği havası verilip, halkı kurşunlayan katiller himaye edilmek istenmiştir. Bu gerçekler egemen sınıfların demokrasi ve anayasa karşısındaki zaaf ve inançsızlıklarını bir defa daha tescil etmiştir.

Tunceli'nin faşizme karşı emekçi halkı, onların bilinçli evlâtları ve yardımcıları Kemal Burkay ve arkadaşları, sanatını emekçi halkın bilinçlenmesi için kullanan *Halk Oyuncuları, bu çağ ve anayasa dışı* tutum karşısında yılmayacak, gittikçe bileneceklerdir. Tarihin geleceği halkların kurtuluşu yönündedir. Bugün gördüğümüz zulüm ve çektiğimiz acılar bizi bir adım daha sosyalizme doğru götürmektedir.

YAŞASIN ZULMÜN VE FAŞİZMİN SON BULDUĞU HALKLARIN YAN YANA KARDEŞÇE YAŞADIĞI SOSYALİST TÜRKİYE.

SAİT ÇİLTAŞ

GELİR DAĞILIMI

(DR. KORKUT BORATAV) (1)

NECAT ERDER

TÜRKİYE'DE SOSYALİST TARTIŞMANIN NİTELİĞİ

1960 sonrası dönemde Türkiye'de Sosyalist *tartışma ve eylem, kurulu düzene karşı* ortak bir «protesto» hareketi niteliği taşımaktaydı. Bu dönemde, Sosyalist akım içinde, duygusal bir dayanışma veya farklı görüşlerin ortak yönlerinin önde tutulduğu bilinçli bir işbirliği ortamı vardı. Bir süre sonra, Sosyalist hareket, görüş farklarının ön plâna çıktığı bir tartışma dönemine girdi. Böyle bir değişme zorunlu idi. Görüş ayrılıklarının açığa çıkmasından ve tartışmaların sert bir tonda yürütülmesinden rahatsız olmamak gerekir. Gerek teorik değerlendirmede, gerek eylem biçimlerinin saptanmasında açık bir tartışmanın yürütülmesi Sosyalist hareketin sağlam temellere oturtulması bakımından yararlı olacaktır. Teorik görüşlerin olgunlaşmadığı, çeşitli eylem biçimlerinin denendiği bir aşamada tartışmasız bir dayanışma veya disiplin içinde gelişecek hareket sıhhatsiz olacak ve ilerde daha önemli dönemeçlerde büyük aksaklıklar gösterecekti. Ancak, tartışmaların yararlı olması için, bunların, teoride açıklık, eylemde etkinlik sağlayacak biçimde yürütülmesi gereklidir. Çeşitli ideolojik önerilerin dayandığı teorik temellerin ve bunları destekliyen gözlemlerin bilimsel bir objektiflikle ele alınması şarttır. Sosyalistler arasındaki tartışmada uyulacak *bir kural varsa, bu bir «nezaket» kuralı değil*, «bilimsel açıklık ve dürüstlük» kuralıdır.

Türkiye'de Sosyalist hareket bu tartışma döneminde bazı sıkıntılar çekmektedir. Başlangıçta çok açık olmayan öneriler etrafındaki *«duygusal dayanışma» yerini, şimdi*, yine açıklıktan yoksun öneriler etrafında yaratılan bir «duygusal kutuplaşma»ya bırakmış görünüyor. Bu ortamda kavramlar, gerçeği düzenli olarak anlamayı sağlayan düşünce araçları olmaktan çıkıp kafa karıştıran anlaşılmaz semboller haline getiriliyor, araştırma ise peşin fikirleri destekliyecek malzeme toplama çabası olarak yapılıyor. Düşünce alanındaki karışıklık, eylemde garip durumlar yaratan zorlamalara yol açıyor. Emekçileri objektif durumları ve yaşantıları ile ilgisi olmıyan sloganlarla eyeme yöneltmek veya eylemde evvelce açıklanan ilkelerle çelişen yeni önceliklere göre hareket etmek gibi şaşırtıcı davranışlar görülüyor. Düşüncede açıklık ve eylemde etkinlik sağlamak amaçları ile çelişen bir karışıklık hüküm sürüyor.

Bu durumun bir ölçüde, Sosyalist hareketin yapısı yani bu hareket içindeki grupların niteliği ile ilişkisi olduğu muhakkaktır. Teori tartışmalarındaki çözümlemelerle çeşitli eylem biçimleri arasında ilişki kurma zorunluluğunun duyulmamasını ve özellikle *farklı çözümlerin Sosyalist örgütlenmeyi* güçlendirme bakımından anlamı üzerinde durulmamasını Sosyalist aydınlardan bir kısmının toplumsal kökenlerine bağlı alışkanlıkları ile açıklamak mümkündür. Bundan başka, Sosyalist hareketin içinde bulunduğu yeni aşamının koşullarının yeteri kadar anlaşılmaması da önemli bir etkendir. Buna bağlı olarak, üzerinde durulacak bir nokta, sosyalist akımın düzene karşı toplu bir protesto olma dönemindeki düşünce çerçevesinin ve bilgilerin sosyalist teori ve eylemi geliştirecek bir iç tartışma için yetersiz olmasıdır.

«ACI GERÇEKLER» EDEBİYATINDAN SOSYALİST TAHLİLE

1960'dan sonra sosyalistler genellikle kurulu düzenin eleştirisi üzerinde durmuşlardır. Burada kullanılan kaynaklar, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Devlet İstatistik Enstitüsü ve diğer resmi makamların ürettiği bilgiler olmuş, *buna, bir ölçüde, özel araştırmalar* katkıda bulunmuştur. Bu bilgilerin temel özelliği, Türkiye'deki düzenin işletilmesi için yapılacak tahlillere ve bu amaçlı kararlara esas olacak şekilde tasarlanmış olmalarıdır. Milli gelir, üretim, istihdam, ücret, fiyat, gelir istatistikleri kapitalist bir ekonominin kapitalist açıdan tahliline elverişli bir çerçeve içinde toplanmakta, bunların plân, program ve bütçelerde ve çeşitli raporlarda kullanılması ayni çerçeve içinde yapılmaktadır. Bunlardan yararlanarak düzenin çıkmazları ve çelişmelerini ve «adaletsizliğini» ortaya çıkarmak mümkündür. Nitekim başlangıçta yapılan da bu olmuştur. Sosyalist tartışma bir «acı gerçekler» edebiyatı olarak ortaya çıkmıştır. Bu çeşit bilgilerin çok genel olarak sosyalist bir tahlil çerçevesine oturtulma çabalarına da rastlanmaktadır. Fakat, bunların çoğunda, ne tahlil çerçevesi somut durumları kavrayacak bir biçimde geliştirilmiş, ne de kullanılan bilgiler genelleştirmeye yeterli olabilmiştir. Ortaya çıkan, çok defa, ya Türkiyedeki sosyo-ekonomik yapı hakkında yeteri kadar bilgiye dayanmadan yapılan havada kalmış genelleştirmeler, veya, özel durumlar hakkında ortaya çıkarılan fakat genelleştirmeler yapmaya imkân vermeyen *bölük pörçük bilgilerdir. (Bunun istisnaları var*dır, fakat genel olarak tablo budur.)

Bilimsellik iddialarına rağmen sosyalistler arasındaki tartışmaların çok defa ancak yeterli bilgi ile çözümlenecek belirli konularda düğümlenmesi ve duygusallaşması bu nedene bağlanabilir. Türkiyede tarımın «feodal», «yarı feodal», «feodal kalıntılı», «küçük burjuva» veya «kapitalist» nitelikte olması ile ilgili olarak yaratılan fırtına, sanayileşmenin seviyesi ve niteliği (milli burjuva sorunu) üzerindeki hararetli tartışmalar buna örnek olarak gösterilebilir. Kullanılmakta olan tahlil araçları ve eldeki bilgilerle bu tartışmaların açıklık getirecek yönde gelişmesi çok güçtür. Sosyalist tahlil araçlarının Türkiyenin yapısını ve gelişmesini bu açıdan inceleyecek şekilde geliştirilmesi ve eldeki bilgilerin böyle bir çerçeve içinde değerlendirilmesi (veya buna uygun yeni bilgilerin toplanması) gereklidir. Sosyalist hareketin bu aşamasında çözülmesi gerekli temel sorunlardan biride budur. Boratav'ın kitabının önemi burada ortaya çıkıyor.

KORKUT BORATAV'IN KİTABI

Akadaşımız Korkut Boratav'ın «Gelir dağılımı» başlıklı kitabından çok söz edildi. Kitap hakkında yazılanların yanıltıcı bir yönü vardır. Bunlara bakarak eserin Türkiyede gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gösteren yani «acı gerçekler» edebiyatına yeni bir katkıda bulunan bir çalışma olduğu sanılabilir. Oysa Boratav'ın kitabı bunun ötesinde bir önem taşımaktadır. «Gelir dağılımı», kapitalist ve sosyalist düzenlerde üretim ve bölüşüm ilişkilerini sosyalist açıdan incelemeye elverişli bir tahlil çerçevesi sunmakta ve gelir dağılışını bu ilişkilerin bir «yan görüntüsü» olarak ele almaktadır. Çünkü «toplam gelirin kişiler veya aileler arasındaki dağılımı» anlamında«gelir eşitsizliklerini» gösteren *«gelir dağılımı» kavramı, üretim düzeninin* şartlandırdığı bölüşüm ilişkilerini anlamayı güçleştirir. Böyle bir anlayış meslenin iktisadi sistemin temel niteliklerine bağlı olarak ele alınmasına da engel olur. Gelir dağılışının üretim düzeninin iktisadi kanunları dışında «iradi» eylemlerle düzenlenebileceği gibi yanıltıcı sonuçlara götürür. Boratavın, gelir dağılışını, ekonomik sistemlerin üretim ve bölüşüm ilişkilerine bağlı olarak çeşitli sınıfların üretimden aldıkları paylar olarak ele alması bu sistemlerin yapıları ve işleyişi hakkında oldukça ayrıntılı açıklamalar yapmayı gerektirmiştir. Bunun önemli sonucu, çalışmanın, Türkiyenin bugünkü yapısı üzerinde sosyalist açıdan araştırma ve somut veriler üzerinde tartışma yapmaya elverişli bir tahlil çerçevesi geliştirmeye yol açmış olmasıdır. Boratav, Türkiyede mevcut bilgileri bu çerçeve içinde kullanarak bazı sonuçlara varmış, bazı sorular ortaya atmıştır. Bunların büyük bir bilimsel sorumluluk ve dürüstlük kaygısı içinde yapılmış olması çalışmaya ağırlık kazandırmaktadır. Çalışmanın bir özelliği de, bilimsel çalışmaya yönelenlerle, eylem içinde bulunanlar için eşit derecede aydınlatıcı olmasıdır.

KAPİTALİST SİSTEMDE BÖLÜŞÜM İLİŞKİLERİ VE GELİR DAĞILIŞI

Temel kavramlarla ilgili bir girişten sonra, Boratav, kapitalist sistemde bölüşüm ilişkilerini inceliyor. Önce kapitalizmin «temel bölüşüm ilişkisi» ele alınıyor. «Kapitalist sınıf üretim araçlarına sahip bulunduğu için işçilerin ürettiği ürünlere de kendiliğinden sahip olur, «yani asıl üretici olan işçi, ürettiğini patrona verdiği halde, patrondan «üc-

ret» alan ve böylece «patronun ekmeğini yiyen» emekçi gibi görünür. Bu, sömürmeyi ve sömürü olayını gizlemeyi kolaylaştıran bir durumdur. «Üretici, feodalitede olduğu gibi, kendisine ait bir ürünü hukuk veya silâh zoruyla sömüren sınıfa kaptırmamakta, aksine, kapitalist, kendi cebinden bir meblağı... ücret halinde işçiye ödemektedir. Ücret, patronla işçi arasındaki iş sözleşmesine göre ödenir, ücret seviyesi ise iş gücü piyasasında teşekkül eder. İşçi, hukuken çalışmaya zorlanamaz. Fakat kapitalist düzenin mülksüzleştirdiği kütleler için başka geçim kaynağı olmadığından, «sömürülmeyi red etme hürriyeti aslında aç kalan hürriyeti» demek olur. İşte, kapitalizmdeki temel bölüşüm ilişkisi, «değerin kapitalistle işçi arasında paylaşılmasını belirleyen» ilişkidir. Kapitalist sistemde işçiler dışında üretici sınıf ve tabakalar, kapitalistlerin dışında çalışmayan ve üretken olmayan guruplar vardır. Üretimden bunların aldıkları payları belirleyen süreçler «kapitalizmin tali bölüşüm ilişkileridir». Boratav, bundan sonra, kapitalist sistemde küçük üreticilerin, fikir emekçilerinin, verimsiz faaliyetlerde çalışan emekçilerin durumunu ve toprak kirası (rant) ile faiz olaylarını inceliyor.

Kapitalizmle ilgili açıklamaların önemli bir bölümü, «devletin bölüşüm ilişkileri içindeki yeri» ile ilgilidir. Burada üzerinde durulan temel konu, devletin, vergiler, devlet masrafları veya devlet işletmeleri yoluyla kapitalist sistemde gelir dağılışını hangi ölçüde etkileyeceği meselesidir. Ayrıntılı bir tartışmanın ortaya çıkardığı sonuç açıktır : Devletin, kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkilerinin belirlediği, gelir dağılışında ciddi bir değişiklik yapması eşyanın tabiatına aykırıdır. Bu, hem teorik tahlilin hem de ampirik gözlemlerin doğruladığı bir sonuçtur. Kapitalist sistemde özel teşebbüs çeşitli yollardan, vergi yükünü emekçilere devreder. Üretken olmayan devlet faaliyetleri gelir dağılımını varlıklı sınıflar lehine değiştirir. Eğitim, sağlık harcamaları gibi üretken harcamaların emekçilere yönelmesi ise, kapitalist sistemin (uzman kadro ihtiyacını karşılamak gibi) işleyişini sağlamak için gerekli olduğu ölçüde gözlenen bir durumdur. Kapitalist sistemdeki devlet işletmeleri ise esas olarak, «kapitalistsiz, kapitalist işletmeler» niteliği taşırlar. Sistemin gücünü arttırıcı yönde etki yaparlar.

Kitabın sonunda ise, sosyalist teori ve uygulamaya göre sosyalist sistemlerdeki bölüşüm ilişkileri incelenmiş.

TÜRKİYEDE BÖLÜŞÜM İLİŞKİLERİ VE GELİR DAĞILIŞI

Kitabın en önemli yanı kapitalist düzenle ilgili olarak açıklanmış tahlil çerçevesinin Türkiyedeki duruma uygulanma biçiminde ortaya çıkıyor. Kapitalizmin çeşitli gelişme biçimlerinin aşamalarını kapsayan bir tahlil yapılmış olması ve sistemin alt kesimlerindeki ilişkilerin kendilerine uygun yönleriyle açıklanması geliştirilen çerçevenin Türkiyeye uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Bunu yapmakla Boratav Türkiyedeki tartışmaların olgunlaşmasına ciddi bir katkıda bulunmuştur. Eldeki bilgilerin böyle bir çerçeveye uydurulmasındaki çaba ve başarı belirtilmesi gerekli diğer noktalardır. Bunların «gelir dağılışı» konusu ötesinde temel konuları aydınlattığını açıklamakta yarar vardır.

Boratav, tarımda ve tarım dışındaki üretim ve bölüşüm ilişkilerini inceledikten sonra, Türkiyedeki ekonomik sistemi «geri kalmış ve ilkel bir kapitalizm» olarak tanımlıyor. Bu tanımlamanın nedenleri şöyle sıralanıyor.

(1) «Kapitalist bir ekonominin temel bölüşüm ilişkilerini meydana getiren işçi-kapitalist ilişkisi?... henüz Türkiye ekonomisinde birinci plâna çıkmıştır. Artık değerin paylaşılmasında maddi üretim araçlarına sahip olan kapitalistin payı, şimdilik nakdi veya ticari sermaye sahipleri ile çeşitli verimsiz aracı işler yapan burjuva unsurlarının payının çok daha gerisindedir».

(2) «Gelişkin kapitalist ekonomilerde bir hayli daralmış olarak görülen küçük üreticilik... gerek tarımda gerek dışında çok yaygındır.»

(3) Sistemin temel ilişkisi addedilecek kadar yaygın olmadıkları ve üstelik geriledikleri halde.. kapitalizm öncesi bazı ilişkiler (ve kalıntılar) vardır.

(4) «Geri kalmış kapitalist veya yarı-feodal ülkelerden hepsinin derece derece maruz kaldığı emperyalist sömürüye ve emperyalist ülkelere bağımlı kılınma durumuna Türkiye de maruzdur.

Boratav bu tanımlamayı tarımda ve tarım dışındaki üretim ve bölüşüm ilişkilerini (ve bunların gelişme yönlerini) ayrı ayrı inceleyerek kanıtlıyor.

Tarımda, Doğu Anadolu gibi, «tipik feodal sömürme vasıtalarının görüldüğü yerlerde bile katıksız, saf bir feodal üretim tarzından bahsedilemez.» Ancak «ortakçılığın ağalıkla birleştiği durumlarda» feodal kalıntılardan söz edilebilir. Ortakçılığın en ziyade yarı-feodal özellik taşımadığı bölgeler Doğu ve Güney Doğu Anadoludur. Ortaklığın ağalıkla birlikte olmadığı bir çok hal de vardır. Tarımda kapitalist bölüşüm ilişkileri Çukurova, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde önemli bir yer kaplamaktadır. Ancak bu ilişkiler kapitalist bölüşüm ilişkilerinin çok ilkel bir türünü meydana getirmektedir. Piyasa için üretim yapan küçük üreticiler tarım üretiminin en yaygın unsurlarıdır. (Kabaca toplanan bilgiler ile çeşitli bölüşüm ilişkilerinin nispi genişliği de belirtilmiştir. Buna göre, *yarı-feodal ilişki üretici nüfusun % 5'inden azını, küçük mülkiyete dayanan üreticilik % 75-80'nini kapsamaktadır. Tarımdaki üreticilerin % 10'u topraksız tarım işçilerini meydana getirmektedir. İşlenen arazinin % 11'ine sahip olan ve çiftçilerin % 1'ini teşkil eden bir gurup ise toprak ağası veya kapitalist çiftçidir.*) Tarım kesimindeki *gelişme kapitalistleşme yönünde olmaktadır.*

Tarım dışında kapitalist üretimde çalışan işçiler, çalışanların % 33'ünü teşkil ediyor. Küçük burjuvazi ise tarım dışı çalışan nüfusun % 24'ünü teşkil ediyor. Bu kesimdeki nüfusun % 38'ini üretken olmayanlar teşkil ediyor. Tarımdaki kapitalistleşme ve mülksüzleşme eğilimine karşılık tarım dışında aynı hızda bir mülksüzleşme olmakta ve kapitalist kesimdeki işçilerin tarım dışı çalışan nüfus içindeki oranı *azalmaktadır. Kapitalist* üretimin ve sanayinin gelişme hızı (ekonominin ortalama hızını aştığı halde) tarım dışı verimsiz faaliyetlerin gelişme hızına ulaşamamaktadır.

Bu tablo, Türkiyede tarımda ve tarım dışında «küçük burjuva» niteliğindeki gurubun ne kadar önemli olduğunu, tarımdaki *kapitalistleşme - mülksüzleşme ile sanayileşme* ve işçi sınıfı gelişmesi arasında bir devamlılık ilişkisi bulunmadığını gösteriyor. (Burada, Borlav'ın tarım dışı nüfusun, özellikle köyden şehire akınların niteliği üzerinde yeteri kadar durmadığını ve istatistiklerin mekanik bir yorumu ile yetindiğini belirtmek gerekir. Sanayi işçisi olmayan şehir proletaryası istatistiklerin gösterdiğinden daha önemlidir. Bunların sayıca büyüklüğü, nitelikleri üzerinde dikkatle durmayı gerektirir. Geri kalmış ilkel bir kapitalist yapının sonucu olan bu durumun tahlil çerçevesinde özel yer alması gerekirdi.)

Boratav, bundan sonra, bu bölüşüm ilişkilerinin *çerçevesi içinde sınıflar ve guruplar* için gelir seviyesinin ve gelir dağılışının *nasıl değiştiğini inceliyor. Tarımda büyük* çiftçilerin paylarının arttığı ve toprak reformu *yapılmadıkça üretimde ve üretim araçlarındaki* yeniliklerin bunu daha da arttıracağı görülüyor. *Tarım dışında gelirin emekçilerle* burjuvalar arasındaki dağılışında durumun emekçiler aleyhine değiştiği gösteriliyor. Toplu sözleşmeler dönemine geçilmiş olması bu eğilimi değiştirmiyor. Ancak, inceleme için esas tutulan dönemde (1950-1965), işçilerin hayat standartlarında, reel gelirlerinde bir artma olduğu da görülüyor. Yani sınıf paylarının azalması gelirlerin artışına engel olmuyor. Devlet kesimindeki işçiler durumlarını en çok düzeltebilmiş emekçi gurubudur.

SONUÇ :

Boratavın Türkiye ile ilgili gözlemlerini iki seviyede tartışmak mümkündür. Bunlardan birincisi, Türkiyenin yapısı ile ilgili olarak ortaya çıkan toblonun Türkiyede sosyalist hareketlerin niteliği ve çizgisi bakımından taşıdığı anlamdır. Türkiyede ki geri kalmış ve ilkel kapitalist düzen sosyalist hareketin niteliğini de şartlandırmaktadır. Hareketin genel çizgisinin saptanmasında bu vakanın devamlı olarak göz önünde bulundurulması zorunludur. Ancak burada üzerinde durulacak bir temel vakıayı hatırda tutmak gereklidir. Korkut Boratav bunu şöyle ifade ediyor : «Türkiyede cılız, milli özellikleri zayıf ve siyasi iktidara adaylığını koyamayan sanayi burjuvazisinin (sanayileşmeyi gerçekleştirmesi) çok uzak bir ihtimaldir. Ayni şekilde, sanayi devriminin emperyalizm ve yabancı sermayeyle gerçekleşdiğine de tarih tanık olmamıştır. 20. yüzyılda yoksul ülkeler için sanayileşme sosyalizmden geçmektedir.» Sosyalist yol, güç fakat tek yoldur.

Tartışmanın ikinci şekli ise, bu genel çerçeve içinde, çeşitli emekçi guruplarının *niteliği ve eğilimleri hakkında* değerlendirmeler yaparak, somut durumlara uygun örgüt, *eğitim ve eylem biçimlerinin geliştirilmesidir.* Boratav, emekçi sınıflarının gelir *dağılımındaki değişmelere karşı ne kadar* duyarlı olduklarını tartışırken TİP'in *bilim kurulu tarafından yayınlanmış olan* «seçimler ve örgüt» başlık rapor doğrultusunda bazı *öneriler ileri sürüyor.* Bu yöndeki çalışmaların büyük bir önecelik taşıdığı muhakkaktır.

(1) *100 Soruda Gelir Dağılımı*
Dr. Korkut Boratav 264 s. 10 lira
Gerçek yayınevi, İstanbul 1969.
Fethi Naci'yi çok başarılı yayın dizisinden dolayı kutlamak gerekir.

İçinde bulunduğumuz günler, kırk yedi yıl önce Anadolu ihtilâlinin askeri cephesindeki başarının fiili olarak gerçekleştiği günlerdir. Bağımsızlık savaşının gerek dağınık, gerekse düzenli güçlerle yürütülen çarpışmalar dönemi, 30 Ağustos'ta başlıyan ve 9 Eylülde tamamlanan son saldırı ile bitmiştir.

9 Eylül'de başarıya ulaşan hareket, Anadolu halkı için olduğu kadar, sömürülen diğer halklar bakımından da, yeni bir çağın başlangıcını haber vermektedir. Gerçekten, Anadolu ihtilâlinin temel tezleri, o tarihten sonraki döneme damgasını vuran milli kurtuluş hareketlerinin çoğunda yansımıştır. Yansımayı, elbette, bütün milli kurtuluş hareketlerinin Anadolu ihtilâlini örnek olarak aldıkları şeklinde yorumlayamayız. Ama, milli kurtuluş hareketleri, bir tarihi araç olarak kullanılabilir hale geldiğinde, bu aracın nasıl kullanılacağını somut olarak ilk gösteren olay, Anadolu ihtilâlidir. Bu yıldönümü dolayısıyla, bugün, milli kurtuluş hareketlerinin dünya çapında ne durumda bulunduğunu, karşı karşıya oldukları sorunları ve ellerindeki imkânları özetlemekte yarar vardır.

MİLLİ KURTU

MİLLİ KURTULUŞ HAREKETİ NEDİR, KİM YAPAR?

Milli kurtuluş hareketleri nasıl tanımlanmalıdır?

Son yarım yüzyıl içinde yer alan, dış kapitalizmin baskısından ve üretim güçlerinin gelişmesini engelliyen kapitalizm- öncesi unsurlardan kurtulmayı amaçlıyan ve de genellikle silâhlı olarak yürütülen hareketler, «milli kurtuluş hareketi» diye adlandırılmaktadır. Milli kurtuluş hareketlerini daha başka özelliklerle de tanımlamak, mümkündür, ama bu, bazı hareketleri tanımın dışında bırakan ve pratik bakımdan da anlamı olmayan bir davranış olacaktır.

Tarafsız bir araç

Milli kurtuluş hareketleri, genel olarak alındığında, tarafsız bir araçtır. Bir milli kurtuluş hareketi, dünya kapitalizminin yararına sonuçlar yaratabilir; fakat, genel olarak ve ilk bakışta «kapitalist dünyadan bir kopma» şeklinde ortaya çıktığı için, tekelci kapitalizmin alanını daralttığı ve dolayısıyla dünya sosyalist cephesine yararlı olduğu söylenebilir.

Milli kurtuluş hareketleri kaça ayrılabilir?

Ancak, bu «tarafsızlık» *milli kurtuluş hareketlerinin* ayrıntılarına girip guruplara ayırdığımız takdirde, ortadan kalkmaya başlar. Gerçekten, milli kurtuluş hareketlerini, özellikle, hareketi yürüten sınıflara göre tasnif etmek mümkündür. Bu ölçü alındığında, başlıca iki gurup hareketle karşılaşılır :

I — Artı-değerden pay alan sınıfların yürüttüğü hareketler.

II — İşçi sınıfının ideolojik öncülüğünde ve işçi-köylü sınıflarının fiili öncülüğünde yürütülen hareketler.

Geniş cephe

Her iki halde de, askeri cephe geniştir. Burjuvazinin ve/veya bürokrasinin temel yürütücü kadroyu oluşturduğu hareketlerde, işçi ve köylülerin doğrudan desteği olmaksızın milli kurtuluş hareketi yürütülemez(1)

Bunun için, emekçi sınıfların çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendiren şiarlar öne sürülür.

İkinci tip milli kurtuluş hareketlerinde ise, temel amaç, emekçi sınıfları iktidara getirmektir ve bu amaç dolayısıyla, bu tip hareketlerin, *geri ülkelerin koşullarına* göre şekillenmiş sosyalist devrimin bir yüzü olduğu söylenebilir.

İşçi sınıfı öncülüğündeki hareketlerin askeri ve politik cephesi, işçi sınıfının tarihi görevinin sosyalizmi kurmak olduğunu bilen ve sosyalizmin kurulmasına karşı çıkmayan - bundan çıkarı olan - sınıf ve tabakalardan oluşur. Bu mücadelede işçi sınıfının kesin müttefiki, yoksul köylülerdir.

Adı var, kendi yok cepheler

Genel kurallar ötesinde akıl yürütme ve soyut bir «milliyetçilik» - ya da nâmı diğer «millicilik» ! - kavramıyla teorik cepheler teşkil etme çabasının devrimci harekete sadece zararı olur. Tekelci kapitalizmle bütünleşen ve bütünleşmeye çalışan - ve de çıkarı bunda olan - yerli burjuvaziyi, emperyalizme karşı verilecek savaşta bir kısmıyla da olsa bir müttefik olarak görmek ve **bütün hesapları buna dayandırmak,** kendi kendine gelin-güvey olmaktır. Burjuvazinin tekelci kapitalizm ile bütünleşmediği ve devrimci savaşa **katıldığı** yerlerde ve zamanlarda, elbette kimse onu reddetmiyecektir. Ama devrim karşısındaki tutumlarının tutarsız ve çelişkili olduğu bilinen bazı sınıf ve tabakaların cepheye gelmesi için işçi sınıfının ideolojisinden tâviz vermek, işçilere bile sosyalist sınıf bilinci değil de «demokratik bilinç» vermeye çalışmak ve burjuvazinin katılacağını varsayarak *onun hoşuna gidecek* şiarlar koymak - bunun bir adım ilerisine geçeni «oportünistlikle» suçlamak - tam anlamıyla sakat bir mücadele tarzıdır. (2)

Fikir ve zikir

Teoride işçi sınıfı öncülüğünde kurulacağı söylenen milli kurtuluş hareketlerinin geniş cepheleri; işçi sınıfının ideolojisinden ve amaçlarından tâviz verip hayâli bir «milli burjuvaziye» yaltaklanıcı şiarları ortaya atmaktan ibaret hâle gelince; pratik acı bir şekilde ortaya çıkar: Öncülük, burjuvazinin çeşitli katlarının «hâzik ellerine» teslim edilir. Ve de devrim, birinci tip milli kurtuluş hareketine en kısa zamanda dönüşür. İşçi sınıfına da bu arada «demokratik bilinç» verilmiş olacağı için; burjuvazi, eline «armut piş, ağzıma düş» misâli verilen işçileri de kullanarak, kendisinin uzun vâdede tekelci kapitalizm ile belki de daha iyi şartlarla bütünleşmesini sağlıyacak eylemini yürütmeye başlıyabilir. (3)

«Eski anti - empertalistlerden kaç kişi kaldı?»

Ve de işte, milli kurtuluş hareketlerinin dramı burada başlar: Burjuvazinin «hâzik ellerine» teslim edilen devrim, burjuvazinin çıkarları ve burjuvazinin ideolojisine göre şekillenir; proletaryanın ortaya atmaya çalıştığı şiarlar burjuvazi tarafından yorumlanarak uygulanır. Hareket gene kurtuluş hareketidir; gene «emperyalizme ve onun yerli işbirlikçilerine karşı» yapılmıştır; ama eski «işbirlikçilerin» yerine şimdi yenileri adaydır! Çünkü, bugünün işbirlikçi burjuvazileri ile işbirlikçi olamıyan burjuvazileri arasında, bir futbol takımının A ve B kadroları arasındakinden daha fazla bir fark yoktur.

İşin daha kötü yanı, hareketi yürüten kurtuluş partisi burjuvazinin ellerinde olduğundan ve de genellikle burjuvazi demokrasiye «âşık» olduğu için başka bir parti kurulmasına pek fazla lüzum kalmadığından (!) işçi-köylü sınıflarını örgütleme imkânı da ortadan kalkar. Tabii, giderek işçi ve köylü sınıflarının desteğini yitiren hareket, lâyık olduğu yeri bulur.

Kenya'da olanlar, yukarda çizdiğimiz tabloya pek benzemektedir : Ünlü «bağımsızlıkçı(!) Jomo Kenyatta'nın K.A.N.U. hükümeti, *Kenyanın bağımsızlık savaşı* sırasında yüzbinden fazla Kenya'lıyı öldüren emperyalistlerin anti-komünizm korosuna katılmıştır. Ve bugün horlanıp iftiralara uğrayanlar, o zaman emperyalizme karşı çıkan ve Kenyatta'yı destekliyenlerdir. (4)

Venezüela'da anti-emperyalist ve anti-feodal şiarlarla ortaya çıkıp, tekelci kapitalizme teslim olmak bir yana doğru dürüst bir toprak reformunu bile başaramıyan ve petrol gelirlerini çarçur etmekten başka bir işe yaramıyan Betancourt ve Demokratik Eylem Partisi, milli burjuvazi (!) önderliğinde işbirlikçi burjuvaziye karşı verilen mücadelenin başarıları için başka bir misâldir!(5)

MİLLİ KURTULUŞ HAREKETLERİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

Şimdiye kadar söylediklerimizden şöyle bir pratik sonuç çıkarılabilir : Madem ki, burjuvazinin önderliğinde yürütülen hareketler, belirli bir süre sonra, ülkeyi eski durumuna pek benzer bir hale getirmektedir ve kesin sonuç veren hareketler ancak emekçi sınıfların ideolojik ve fiili öncülüğü çevresinde toplanan, bağımsızlık ve sosyalizmden çıkarı olan tabakaların yürüttüğü hareketlerdir; o halde sadece bu ikinci tipi «milli kurtuluş hareketi» diye adlandırmak doğru olmaz mı?

Bu kadar kesin bir «dışta bırakma» için vakit henüz erkendir. Ama, milli kurtuluş hareketlerinin sorunlarını gözden geçirirken, «sosyalist düzene geçme niyeti» sorunların önemini ve kapsamını belirleyeceğinden, sadece emekçi sınıfların öncülüğünde yürütülen devrimleri temel konu olarak almaya hakkımız vardır.

Yöntem sorunu

Milli kurtuluş hareketlerinin hangi metodla yürütüleceği, karşı çıkılacak olan güçlerin davranışlarına büyük ölçüde bağlıdır. Biliyoruz ki, milli kurtuluş hareketlerinin yıkmaya yöneldiği temel hedeflerin başında, tekelci kapitalizmin ülkedeki egemenliği gelir. Tekelci kapitalizm, sözkonusu ülkedeki egemenliğinin yıkılması halinde uğrayacağı zararın büyüklüğüne göre, milli kurtuluş hareketine tavır alır. Ancak bu zararların ölçülmesinde, sadece e

K. E.

konomik kıstaslar yeterli olmayacaktır. Emperyalizmin askeri-politik çıkarları ve dünya çapındaki ideolojik savaşın durumu da emperyalizmin milli kurtuluş hareketlerine karşı tavrını belirlemede önemli yer tutar. Yerli burjuvazi ve diğer gerici sınıfların güvenlik *kuvvetleri - ordu, polis* - milli kurtuluş hareketini bastırabilecek güçte iseler, emperyalizm doğrudan müdahale etmek ihtiyacını duymayabilir. Karşı güçlerin alacakları tavıra göre, parlâmanter imkânlar, yığın hareketleri, köy ve kent gerilla hareketlerinin değişik zamanlarda değişik ağırlıklarla kullanıldığı görülmektedir. Esas olan, emekçi sınıfların, en az zayiatla, bağımsızlık ve sosyalizmi kurmaya çalışmalarıdır.

Emperyalizmin ve kapitalizm-öncesi ilişkilerin tasfiyesi

Milli kurtuluş hareketlerinin sonuçlarının, karşı-devrimci ajitasyon ve sabotajlarla ortadan kalkmaması için, emperyalizmin ve onunla bütünleşen burjuvazinin ekonomik tasfiyesi zorunludur. Öte yandan, emekçi sınıflara mensup olanların tümünün politik eyleme katkıda bulunması için yolların açılması ise :

i) kapitalizm-öncesi bölük pörçüklüğün ortadan kaldırılmasına,

ii) emekçi yığınları üzerinde geniş etkisi olan mahalli nüfuzluların etkisinin kırılmasına,

iii) aynı ülke emekçileri arasında dil, din, mezhep, ırk kabile gibi faktörlerin etkisiyle varolan *ayrılıkların* sebep olduğu güçlüklerin düşmanın «ortak düşman» olduğu anlatılarak giderilmesine ve mücadelenin birleştirilmesine, bağlıdır.

Ekonomik bağımsızlığın kazanılması

E*mperyalizmin tasfiyesi*, ekonomik bağımsızlığı sağlamak için sadece bir ön şarttır. Bu yüzden, milli kurtuluş hareketinin, emperyalizmin tasfiyesinden sonra, bağımsız bir ekonominin nasıl kurulabileceğini kesin olarak ortaya koyması gerekir.

Bilinmelidir ki, emperyalizm, herşeyini bırakıp gitse bile, bu üretim yapısı, bağımsız bir ekonomiyi sağlamaktan çok uzak olacaktır. Emperyalizmin egemenliğindeki ülkelerde, üretim yapısı, emperyalizmin isteklerine, ihtiyaçlarına ve onun öngördüğü işbölümüne göre ayarlanmıştır.

Bir ülkenin üretim güçleri, tekelci kapitalizme karşı bağımsızlığı sağlıyacak ve koruyacak düzeye yükseltilmedikçe, geri kalan bütün lâflar boştur. Bu düzeye ise, kesin bir sosyalist plânlama aracını kullanarak ve en ileri teknolojiyle donatılacak dev ağır sanayi işletmelerini kurarak ulaşılabilir.

Devrimci dayanışma

Devrimci dayanışma, emper*yalizme ve kapitalizme karşı* bütün ülkelerin halklarının birlikte hareketlerini ifade eder. Birlikte davranacak güçlerin arasına, geri ülkelerin ve sosyalist ülkelerin halkları kadar, tekelci kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının da katılması mümkündür.

Halkaların devrimci dayanışmasının büyük önemi, başlıca şu noktalarda ortaya çıkar :

i) Emperyalizme karşı sıcak savaş verilirken, emperyalizmi birden fazla cephede savaşmak zorunda bırakarak güçlerinin bölünmesini sağlamak, ancak ortak hareketle mümkündür.

ii) Devrimlerini başarmış halk*ların, milli kurtuluş hareketi* sırasında yapacakları askeri ve maddi yardım ve daha sonra emperyalizmin ekonomik çemberinden kurtulma çabası sırasında yürütülecek ekonomik işbirliği, hareketin başarıya ulaşmasında çok önemli bir faktördür.

iii) Milli kurtulş hareketini pekiştirecek olan sanayileşme sırasında, vaktiyle emperyalizmin «böl ve yönet» politikasının sonucu olarak parça-parça hale getirilmiş ülkelerin yapacakları ortak çalışmalar, dışa karşı ticari tekel kurma teşebbüsleri ve bölgesel sanayileşme plânları, başarının vazgeçilmez şartıdır.

O halde

Anadolu ihtilâlinin askeri başarısının üzerinden geçen kırkyedi *yıl*, dünya çapında, *milli* kurtuluş hareketlerinin öğretici deneylerinden yararlanarak şu sonuca varma imkânını vermiştir :

Dünya kapitalizminin egemenliği altında bulunan ülkelerin emekçi sınıfları :

— kendilerine hayâli müttefikler icad etmeden,

— hareketin önderliğini hiçbir zaman elden kaçırmadan.

— kendi ideolojilerinden tâviz vermeden,

— bütün mücadele yöntemlerini içinde bulundukları dönemin niteliğine göre değerlendirip ağırlık vererek,

— ve asıl güçlüklerin askeri başarılardan sonra başlıyacağını hesaplayıp, *karşılarına* çıkabilecek bütün sorunların üstesinden gelebilecek şekilde hazırlıklı olarak,

iç ve dış kapitalizmin ve kapitalizm-öncesi kalıntıların baskısından kurtulma imkânına sahiptirler.

———0———

(1) Geri ülkelerdeki köylülerin çoğunluğunu, ilkel kapitalist döneme tekabül eden teknoloji (üretim güçleri), sahip oldukları küçük mülkiyet (üretim ilişkileri) ve kapalı - tutucu düşünce biçimleri (ideolojik üstyapı) dolayısıyla «küçük burjuva» diye adlandırmak mümkündür. Ancak, gerek burjuva teriminin «şehir» kavramıyla doğrudan bir bağının olması, gerekse pratikte geri ülkelerde önemli bir güç olarak varolan *köylü sınıfının, kent küçük* burjuvazisinin tersine, hemen her harekette, sınıf değiştirme amacıyla da olsa, işçi sınıfının yanında yer alması, köylülere «küçük burjuva» demeyi, sakıncalı hale getirmektedir. Bu ayrım, bazı «büyük teorisyenlerin (!)» yaptığı «Lenin tahrifatını» da engelleyebilir.

(2) «(Milli) burjuvazi, ne pahasına olursa olsun, sömürgesel feodal sistemin ortadan kaldırılmasında kitlelerin başlıca rolü oynamasını kabul etmez. Burjuvazinin böyle bir ihtimali kabul etmesi, işçilerin köylülerin örgütleri ve partisi yararına kendisinin ikinci sıraya itilmesini kabul etmesi, köklü bir devrim tehlikesini kabul etmesi demektir.» (Hadi Mesuak, «Üçüncü Dünya Ülkelerinde Askeri Diktatörlükler, Otoriter Rejimler ve Demokrasinin geleceği», **Fethi Naci'nin derlediği** «Azgelişmiş Ülkelerde AskeriDarbeler ve Demokrasi» **içinde, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1966, s. 9.)**

(3) «İşçilere bile demokratik bilinç vermeye çalışmanın» tipik örneği, Türkiye'de, durmadan ad değiştiren ve kendilerine en son olarak «proleter devrimcileri» adını takan bir gurubun çalışmalarında gözlenebilir. Bunlar, son Demir-Döküm Fabrikası çalışmasını bile, işçi sınıfının sosyalizm yolundaki ekonomik mücadelesi olarak değil, fakat demokratik mücadele olarak yorumlamışlardır. Örnek için bakınız : Doğu Perinçek, Bütün Silâhlarımızla Emperyalizmin En Zayıf Noktasına Yüklenelim!, **Türk Solu, No. 91, 12 Ağustos 1969, s. 12-13.**

(4) Fazla bilgi için : A. Zanzolo, Crisis in Africa, **African Communist, No. 26, 1966, s. 26.**

(5) Fazla bilgi için : Louis Constant, «Milli Kurtuluş Cephesi»ne Önsöz, **çev. Cemal Süreyya, Ant Yayınları, Nisan 1969, s. 15-18. Nicola Zand,** Betancourt'dan Sonra Venezüela, **«Yağma Edilen Kıta : Lâtin Amerika» içinde, çev. Ahmet Angın, 27 Yayınevi, İstanbul, 1965, s. 95-108.**

Bumedyan ve Nasır : Sosyalizmsiz kurtuluşun liderleri

Devrim ve Karşı Devrim (5)

- BUĞDAY FİATLARI TEORİ (!) Sİ -

MEHMET SELİK

Bir seri halini almış bulunan bu yazıların ikincisini (Emek, Sayı : 7) okumuş olan okuyucu, *Mihri Belli'nin*, Kemalistlerin «demokratik devrimin ilk ve en önemli görevi olan toprak reformusnu niçin yapmadıklarını -sözümona- açıklarken, buğday fiayatları meselesi üzerinde durduğunu hatırlayacaktır. Belli'nin söylediklerini kısaca hatırlatalım : buğday fiyatı dünya piyasasında düşüktür (buğday 2.5-3 kuruşa kadar düşüyor). Bu düşüklük iki dünya savaşı arası dönemde devamlı bir haldir. Düşük buğday fiyatı buğday satan için bir kayıpdır. Oysa, köylümüzün büyük çoğunluğu buğday satmaz. Büyük çoğunluk harmandan da küçük ve orta köylü yabile yetiştiremez ve bu yüzden almak zorunda kalır. Düşük buğday fiyatı geniş köylü kitleleri (hattâ orta köylüler) için lehte; ancak büyük çiftlik beyleri için aleyhte bir durumdur.

Belli'nin burada yürüttüğü muhakeme, hemen her zaman olduğu gibi, pek basit, pek sade ve pek kolaydır; fakat ne yazık ki, çok kere olduğu gibi, doğru değildir, vakıalara uymamaktadır.

Belli'nin mantığı şudur : dünya buğday fiyatları düşük olduğu için, Türkiye buğdayı ihraç edecek olsa bundan yalnız «büyük çiftlik beyleri» zarar görürler; ithal edecek olsa bundan da küçük ve orta köylü yarar görür, ve görmüştür. Küçük (ve orta) köylü, ürettiği buğdayı kendi tükettiği, yani buğday satmadığı için, fiyatın düşüklüğü onu (satıcı olarak) ilgilendirmez. Aksine, üretimi tüketimine yetmediği ve bu yüzden pazardan buğday satın almak zorunda olduğu için, düşük buğday fiyatı küçük köylünün ucuza beslenmesi demektir. Böyle olunca, köylünün toprak istemesi ve dolayısiyle Kemalistlerin de toprak reformu yapması için sebep ve lüzum kalmaz. Karşımızdaki mantık ve muhakeme işte bu!

Köylünün büyük çoğunluğu hem kendi tüketimi için gerekli buğday üretemiyor hem de «toprak açlığı» duymuyor!

Buğday üreticisi köylü ürettiği buğdayı kendisi mi yer? Hepsini yemesi mümkün müdür ve gerçekte yemekte midir? Başka şeyler tüketmez mi? Bu başka şeylerin fiyatları ne alemdedir? Bunları alabilmesi için köylünün bir şeyler (buğday da bil diğer tarımsal ürünler) üretip satması gerekmez mi? Satmak zorunda olduğu bu şeylerin *(buğday dışında) fiyatların* da neler olmuştur? Hükümetin iç piyasada ve dış piyasaya karşı güttüğü bir buğday (daha genel olarak bir tahıl) politikası var mı idi, var idi ise bunun özelliği ne idi?

Bu ve bunlara benzer sorular Belli'nin umurunda değil. O, her şeyi bir sihirbaz değneği gibi buğdayla açıklamak peşinde. Bir açıklama sağlamasından geçtik, bari söylediklerinin bir nebzeciği doğru olsa! (Buğday elbette çok önemli bir konu; bunun için de gerekli «titizlik» ve «ciddiyet»le ele alınması gerektir.)

Yukardaki soruların sonuncusundan başlıyalım. İsmet Paşa, 8.11.1928 tarihinde Mecliste yaptığı bir konuşmada şunları söylüyordu :

«Buğday gümrüğünü indirip indirmeyeceğimiz de merak edilmektedir. İktisadi şartların gereğine göre Büyük Millet Meclisi'nin yeniden ne kararlar alacağını keşfetmeye çalışmak beyhudedir, fakat buğday rüsumu mühim bir kısmı yalnız hububat ziraati yapan çiftçilerimizi himaye ettiğine göre böyle bir tedbir kolay düşünülmez. Biz bugünkü şartlarda böyle bir lüzum görmüyoruz.»

Yine İsmet Paşa, bundan bir yıl sonra (9.11.1929 tarihinde), Meclisteki diğer bir konuşmasında aynı konu üzerinde duruyor, yıllardır güdülen himaye politikasından vazgeçilmeyeceğini tekrar ediyordu:

«Buğdayı bilhassa himaye ettiğimiz doğrudur. Buğday politikasının bugüne kadar neticeleri ferah verecek haldedir. 340 da (1924 de) 18 ve 341 (1925) de 19 milyon liralık ithalât 1926 da 2.5 milyon; 1927 de 868 bin ve kurak senesi olan 1928 de 5 milyon liralık ithalât gösterdi.»

«Un ithali 339 da (1923 de) 3 milyon, 1928 de 18 bin liralıktır. Bizim halkımızın % 70 i çiftçidir. Takip ettiğimiz himaye siyaseti % 70 çiftçiyi kuvvetlendirecek bununla beraber alakadar olan % 20 den fazla sair müstahsilleri sarsmıyacak bir yoldur. Senelerden beri takip etiğimiz buğday himayesinden; milletimizin % 70'inin sefaleti bedeline olarak vazgeçmeyeceğiz.

«Bu memleketin her türlü inkişafı ziraatten çıkan servete istinat eder. Türk köylüsünü zengin etmeğe çalışmak siyasetimizin ana hatlarındandır.»

Şimdi, M. Belli'nin söyledikleri ile İsmet Paşanın sözlerini bir araya getirir düşünürsek, bundan çıkarılacak biricik sonuç : Hükümetin (kemalistlerin) «büyük çiftlik beyleri»ni koruduğudur. Ve gerçek de budur.

İki savaş arası dönemde (1919-1939 yılları arasında) buğday fiyatının düşük oluşu meselesini ele alalım. Bu konuda güvenilir bir kaynak elimizin altındadır. Bu, Yüksek Ziraat Enstitüsü İktisat Enstitüsü doçenti Dr. Ş. R. Hatipoğlu'nun Türkiye'de Zirai Buhran (Ankara 1936) adlı eseridir. Türkiye'nin ilk zirai iktisat uzmanlarından olan yazara göre :

«...hububat fiyatları harp sonunda normal denemeyecek bir halde yükselmiş bulunuyorlardı. Bir zamanlar Türkiye pazarlarında bir okka buğday 20 kuruştan fazlaya satılmıştı ve ortalama fiyat 15 kuruş tutuyordu. İşte bu normal olmayan fiyat yüksekliğinden sonra hububat fiyatları düşmeye başlamışlardır.» (s. 40)

Bununla beraber, bu «anormal fiyat yüksekliği»ni ortadan kaldırıcı mahiyetteki düşme, tahıl ve genel olarak tarım ürünleri fiyatlarının devamlı düşmesi şeklinde bir eğilim haline gelmemiştir. Nitekim.

«...1923 yılından sonra Türkiye'de ziraat mahsullerinin fiyatlarında yukarıya doğru bir hareket başlamıştır; fiyatlardaki bu yükseliş hareketi de umumi suretle 1928 yılına kadar sürmüştür. Başlangıçta bilhassa hububat fiyatları çok elverişli bulunuyorlardı. Bunun yanında tütün ,pamuk, yün, afyon, üzüm, incir fiyatlarında da aynı kımıldama görülmüştür. O vakitler pazar vaziyetinin bu elverişliliği Türkiye ziraatinde nisbi bir hareket uyandırmıştır... Memleketimizde ziraat *mahsulleri fiyatlarının durak*sız inme temayülü vazıh olarak 1928, 1929 yıllarında başlamış; 1930 yılında tamamiyle buhranlı bir mahiyet almış; 1932, 1933 yıllarında bir felâket halinde seyrine devam etmiştir. ...Diğer taraftan hububat fiyatlarında düşme temayülü nisbeten geç belirmiştir. Ehemmiyetli ihraç mahsullerinin fiyatları düştükten ve iç pazarda karışıklıklar başladıktan sonra hububat fiyatları da sendelemiştir. Zira bu zamanda iç pazarda alım kuvveti ilk darbeyi yemiş bulunuyor. Ticaret ve endüstri nebatları mahsullerinin fiyatları düştükten sonra evvelce bunların yetiştirilmesine ayrılan sahanın bir kısmı da yeniden hububata verilmiştir. Meselâ vaktiyle daha ziyade tütün, afyon, pamuk yetiştirenler ve muhtaç olduğu buğdayın bir kısmını pazardan satın alanlar kendi yiyecek hububatını yine kendi-

leri yetiştirmeye başlamışlardır; böylece de nisbeten azalan talep karşısında daha büyücek bir arz çıkmıştır. Bundan başka cihan pazarında hububat fiyatları ehemmiyetli bir surette düşmüştür; cihan pazarındaki bu fiyat düşüşü iç pazar hububat fiyatları üzerinde de psikolojik müessir olmuştur. Yemlik ve biralık arpa gibi hububat ise doğrudan doğruya cihan pazarı tesiri altında kalmıştır.» (S. 30, 31, 40)

Buğday fiyatları konusundaki açıklamalarımıza yararlanmakta olduğumuz eserin sağladığı bilgilerle devam edelim :

«1931 yılında buğday fiyatları pek ziyade düşmüştü. 1932 yılında da bu fiyat düşmesi devam edecek gibi görünüyordu. İç pazarda çiftçi buğdayın okkasını 2-2,5 kuruşa vermeğe mecbur kaldı. İşin asıl felâketi, bu derecede müthiş bir fiyat sukûtuna rağmen buğday pazarında üste bir de durgunluk olmasında ve çiftçilerin buğdaylarını satamayacak hale gelmesindeydi. İşte bu felâketi önlemek için hükûmet iç pazarda buğdayın fiyatlarını korumaya karar verdi. 3.7.1932 tarihinde 2156 numaralı Buğday Koruma Kanunu'nu çıkardı. Bu kanun iç pazarda buğday fiyatlarını korumak üzere hükûmete, devlet hesabına pazardan buğday almak selâhiyetini verdi. Hükûmet de buğdayın satın alınmasını ve alışların finanse edilmesini Ziraat Bankasına bıraktı.

«*Buğday kanunu (bir ay için de)* hüküm sürmeye başladı. Ziraat Bankası ...11 yerde buğday alım merkezi açtı ve çiftçiden buğday satın almaya koyuldu.

«Buğday fiyatlarını bu yıl vekiller heyeti okka başına 5,5 kuruş olarak tesbit etti. Buğday alım merkezlerinde serbest pazarda buğday 5,5 kuruştan aşağı düşme temayülü gösterirse Ziraat Bankası çiftçinin buğdayını bu fiyattan satın alıyordu.

«Başlangıçta, Ziraat Bankasının devlet hesabına muayyen alım merkezlerinde buğday satın almasının bütün Türkiye buğday pazarı üzerinde derinden tesir yapacağı umuldu. Halbuki realite bunun aksini gösterdi Bütün Türkiye'de buğday pazarı tesir altına alınamadı. Buğday alım merkezlerinde çiftçi buğdayını hakikaten en aşağı 5,5 kuruştan satmıştır. Fakat buğday merkezlerinin bulunmadığı yerlerde de 2,5-3,5 kuruştan buğday satılmıştır. Bu söylenenl alım merkezleri açılması *için Türkiye'nin muhtelif yer*lerinden yapılan müracaatlar, yalvarmalar da ispat eder; gelen yıllarda yeni yeni alım merkezlerinin açılması da gösterir. Filhakika 1933 yılında eskilerine ilâveten... (yeni) alım merkezleri açılmış, böylece alım merkezlerinin sayısı 20 ye çıkarılmıştır.

«1934 senesinde ise evvelki yılda var olan buğday alım merkezlerine... (yenileri) katılarak alım merkezleri 52 ye çıkarılmıştır.

«1935 senesinden evvelkilere.. (yenileri) katılmış, bu suretle buğday alım merkezlerinin sayısı 60 ı geçmiş ve hemen Türkiye'nin bir çok yerlerine dağıtılmıştır.

«Buğday alım merkezlerinden uzakça yerlerde buğday fiyatlarının düşüklüğü Türkiye pazarının ve çiftçinin bu pazarla münasebetlerinin o kadar hassas olmamasından ileri geliyor. Türkiye'de çiftçinin pazarla münasebetlerindeki hassasiyet de burada rol oynamıştır. Türkiye'de çiftçi pazarın fiyat seyrinden faydalanacak vaziyette değildir. Çünkü köylü şehirde, kasabada tüccara veresiye alışlarla bağlanmıştır. Bu bağlamışla da mahsulünü adeta önden satmıştır. Onun içindir ki, mahsulünü biraz daha düşük fiyatla olsa da bu tüccara vermek mecburiyetindedir. Bunu yapmadığı takdirde gelen yıl için tüccardan ne ödünç para alabilir, ne de veresiye alış yapabilir.

«Buğday alışının ilk yılında orta ticaret bu işte elverişli bir kazanç imkânını sezdi. Mutavassıt tüccarlar başka yerlerden ucuz fiyatla topladıkları buğdayların aşağı kalitede olanlarını bir müstahsil gibi 5,5 kuruştan Bankaya satmaya kalkıştılar. Fakat bu suistimalin önlenmesi için tedbirler alınması gecikmedi.

«Buğday alma işinin en büyük hatası buğday alım fiyatlarının her yer ve her nevi için bir takdir edilmesinde belirliyor... Bu yüzden pazarda tüccar birinci kalitede buğdayı tesbit edilen fiyattan az bir farkla meselâ 5 kuruş 30 paraya veya 6 kuruşa toplamıştır. Böylece yüksek kaliteli buğdaylar az bir fiyat farkıyla satılmıştır; bir derece aşağı kalitede olan buğdayları Ziraat Bankası 5,5 kuruştan almaya mecbur kalmıştır.

«1933 yılında buğdaylar ekstra ve normal olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ekstra buğdayların okkası için 5,5 normal buğdayların okkası için de 5 kuruş fiyat konmuştur.

«1934 senesinde yine yukardaki tasnife göre ekstra buğdayların kilosu için 4.25 normal buğdayların kilosu için de 3.80 kuruş fiyat tesbit edilmiş yani fiyat indirilmiştir. 1935 yılında da aynı fiyatlar cari olmuştur. Ancak Ziraat Vekiline bu fiyatları muayyen hadler içinde değiştirmek selâhiyeti verilmiştir.

«...1932 yılında başlayan buğday mübayaa işi 1933, 1934, 1935 yıllarında da yürütülmüştür. ...1935 yılında yaz önünde kurak hüküm sürdüğünden ve mahsul az olduğundan buğday fiyatları kendiliğinden kımıldanır gibi olmuştur. 1935 yılında mahsul çiftçinin elinden çıktıktan sonra pazarda buğday fiyatları yükselmeğe başlamıştır.» (S. 110, 111, 112) (Daha sonraki yıllarda buğday ve daha bazı tarımsal ürünlerin korunması, üretim ve fiyatlarının düzen altına alınması işleriyle görevli olacak Toprak Mahsulleri Ofisi kurulacaktır.)

Mihri Belli'nin iki savaş arasında (dünya piyasasında ve dolayısile) Türkiye'de düşük buğday fiyatlarının hüküm sürdüğü ve küçük (ve orta) köylünün bu düşük fiyatlardan yararlandığı buna karşılık «büyük çiftlik beyleri»nin zarar gördükleri iddiasının boşluğunu ve temelsizliğini yukarıya alınmış bulunan gerçekler ispatlamaya yeter sanırız.

Belli'nin bu iddiaya ilişkin diğer bir iddiası (veya varsayımı), küçük (ve orta) köylünün ürettiği bütün buğdayı kendisinin tükettiği ve hatta üretimi tüketimine yetmediği için aradaki farkı pazardan kapattığı idi. Şimdi, bu iddianın gerçeğe ne derecede uyduğunu görelim. Yukarda *kendisinden* yararlandığımız Ziraî İktisat uzmanı Dr. Hatipoğlu diğer bir incelemesinde (Türkiye Ziraatı'nda Hububatın yeri ve Ehemmiyeti, Ankara 1937) bu konuda şunları yazıyor :

«...yıllık buğday istihsalâtı yekûnu Türkiye'nin ihtiyacına (ihtiyaç duyulan toplam buğday miktarını yazar adam başına yılda 200 kilo buğday tüketildiği varsayımına göre hesaplıyor-M.S.) yetmeyecek gibi görünüyor. Fakat buna rağmen son yıllarda Türkiye'de bir buğday feyezanının başladığı da bir realitedir. ... (ve yine) son yıllarda Türkiye buğday ihracatına da başlamıştır. Bu hadise, memleket nüfusunun hepsinin de buğday istihlâk etmemesinden çıkıyor. (Birinci olarak,) Karadeniz kıyılarında Zonguldak'tan tutunuz da Hopa'ya varıncaya sahil boyunca bulunan vilâyetlerdeki nüfus ekmeklik hububat olarak mısır kullanır. (İkinci olarak,) Malatya'dan sonra cenubu şarkiye doğru uzanan sahadaki köylü nüfusu da mühim miktarda darı istihlâk eder. (Üçüncü olarak.) Anadolu'nun diğer yerlerinde de köylü münhasır buğday ekmeği yemez. Buğday-Arpa, buğday-çavdar, buğday-mısır... ilâ şekil de melez kullanır. (Dördüncü olarak.) köylü için buğday kıymetli bir meta olduğundan onu satmak ister. İşte Türkiye'deki buğday feyezanının asıl sırrı *buradadır.*» (S. 13)

Görülüyor ki, köylü için buğday lüks bir nesnedir; üreticilerinin kendisinden önemli bir ölçüde «kullanım değeri» olarak değil fakat bir «değişim değeri» olarak yararlandıkları bir nesnedir.

Belli'nin bütün bunları bilip bilmediğini bilmeyiz. Aslında bunun önemi de yok. Bilmesi fazla bir şeyi değiştirmez. Çünkü, Türkiye gerçeklerinin bilimsel tahlilinden eyleme rehber olacak teoriyi çıkarmak gibi yararlı ve gerekli bir işin değil, Türkiye gerçeklerini «aktarma teorisi»ne uygun bir biçimde göstermek gibi yanlış ve zararlı işin peşindedir. Çünkü, kemalistlerin toprak reformu yapmamış olmalarını mazur gösterebilmek için köylünün o zamanlar «toprak açlığı» olmadığını; buna karşılık bugün millî demokratik devrim bayrağını dalgalandırabilmek için aynı köylünün (zati tüketim için üretimden ibaret saydığı) feodal veya yarı feodal üretim ilişkileri içinde bulunduğunu başka türlü ispatlayabilmek (!) gerçekten mümkün değildir.

Köylü, ihtiyaçları ne kadar sınırlı olursa olsun, yalnız ta-

hâlâ yaşamaz. Tuz, şeker, gaz, amerikan bezi, pazen vs. gibi şeyler de almak zorundadır. Köylü bunları ancak elde ettiği ürünlerin tamamını veya bir kısmını paraya çevirerek temin edebilir. Bu itibarla çiftçinin yetiştirdiği mahsulleri ucuza vermek zorunda kaldığı bir zamanda, pazardan aldığı endüstri mamulleri fiyatlarının onun geçinmesi ve ekonomik varlığı üzerinde ehemmiyetli tesirleri vardır... «ziraat mahsullerinin fiyatlarının düşmesine karşılık, *endüstri mamulleri fiyatları* yükseldiği, sabit kaldığı veya pek az düştüğü taktirde çiftçi fiyat makası arasında biçiliyor demektir.»

«Buğday» fiyatının «düşük» olduğu yıllarda köylünün başına gelen gerçekten budur. Köylü, bir kanadı düşük buğday ve diğer tahıl fiyatları, öteki kanadı yüksek sanayi ürünleri fiyatları olan «fiyat makası» tarafından «biçilmiştir». Hatipoğlu'nun yararlanmakta olduğunuz eserlerinin ilkinden aşağıya aldığımız bir kaç karşılaştırma bunu açıkça göstermektedir :

Bir kilo şeker alabilmek için karşılık olarak verilmesi gereken,

	Buğday (kg)	Arpa (kg)	Mısır (kg)
1927 yılında	3.74	5.96	6.61
1928 »	3.71	5.02	6.45
1929 »	3.23	4.93	4.68
1930 »	4.76	8.36	7.19
1931 »	7.76	10.50	11.41
1932 »	7.64	11.57	15.00
1933 »	6.60	12.04	21.61

Bir litre petrol için verilmesi gereken,

	Buğday (kg)	Arpa (kg)	Mısır (kg)
1927 Yılında	1.62	2.57	2.86
1928 »	1.47	2.36	3.04
1929 »	1.70	2.48	2.35
1930 »	2.23	3.91	3.37
1931 »	3.46	4.67	5.08
1932 »	3.26	4.97	6.44
1933 »	3.45	8.50	11.33

Bir litre petrol için verilmesi gereken,

	Buğday (kg)	Arpa (kg)	Mısır (kg)
1927 yılında	2.71	2.71	4.71
1928 »	2.48	3.88	5.00
1929 »	2.52	3.86	3.65
1930 »	3.95	6.94	5.96
1931 »	6.80	9.19	10.00
1932 »	6.41	9.71	12.61
1933 »	5.60	13.75	18.33
1934 »	7.33	11.00	11.38
1935 »	5.50	11.43	—

Bir metre yünlü kumaş için verilmesi gereken,

	Buğday (kg)	Arpa (kg)	Mısır (kg)
1927 yılında	50.3	80.2	89.0
1928 »	44.8	72.2	92.0
1929 »	55.5	82.9	82.4
1930 »	93.0	163.2	140.3
1931 »	160.0	206.2	235.2
1932 »	141.5	214.3	277.7
1933 »	114.4	281.2	375.0
1934 »	155.5	233.3	241.3
1935 »	118.6	250.0	—

Buraya kadarki açıklamalarımızdan anlaşılmış olacaktır ki, iki savaş arası dönemde (1919-1939), M. Belli'nin iddia ettiği gibi, ne buğday (ve ne diğer tarım ürünleri) fiyatları devamlı olarak düşmüş ve ne de fiyatlar düştüğü zaman küçük köylü bundan yararlanmıştır.

Bu itibarla, M. Belli'nin, Kemalistlerin niye *bir* toprak reformu yapmadıklarını veya yapmaya zorlanmadıklarını açıklamaya çalışırken ileri sürdüğü buğday fiyatlarının düşüklüğü ve buna bağlı diğer iddiaları da doğru değildir, havadadır.

Biraz iktisat, biraz tarih, biraz gayret, fakat hepsinden önemlisi olan «ciddiyet» insanı bu türlü, sakınılması mümkün, hatalara düşmekten korumaya yeter.

(Eleştirilerimize devam edeceğiz.)

EMPERYALİZMİN

İki uzlaşmaz toplumsal düzenin - sosyalizmin ve kapitalizmin- bölüştüğü dünyamızda, işçi sınıfı, milli düzeyde olsun, milletlerarası düzeyde olsun, kapitalist sınıfa karşı amansız bir sınıf mücadelesi yürütmektedir. Sosyalizmin bütün dünyada egemen olmasının şartı, bu mücadelenin başarıya ulaşmasıdır. Geleneksel marksist ayrıma göre, sınıf mücadelesinin tayin edici savaşları şu üç alanda verilmektedir : iktisadî alanda, siyasî alanda ve ideolojik alanda. İşçi sınıfının nihaî zaferi, bu üç alanda birden verdiği savaşların galibiyetle sonuçlanmasına bağlıdır.

Bu gerçeği gayet iyi bilen kapitalizm-ve onun bugünkü biçimi olan emperyalizm-, bu her üç alanda da yenilmemek için hırçınca savaşmakta ve beliren her gedikten yararlanarak sosyalizme karşı saldırıya geçmektedir. Fakat bugün sosyalizm, yeryüzünün toprakça en büyük ve nüfusça en kalabalık iki ülkesi dahil, dün yanın üçte birini kapsayan bir güç haline gelmiştir. Ve sosyalizm güçlendikçe, işçi sınıfının milletlerarası kalelerine iktisadî ve siyasî saldırılarda bulunmak, emperyalizme gittikçe daha pahalıya mal olmaktadır. Bu durum da, sosyalizmi cepheden yıkmak umudu hemen hemen yok olan emperyalizm, sosyalizmin müstahkem mevkilerini içten çökertmek için çabalarını *artırmaktadır*. Bu çabaların en sinsi şekilde somutlaştığı alan, ideolojik mücadele alanıdır.

Beş sosyalist ülkenin Çekoslovakya'ya askerî müdahalelerinin birinci yıldönümü, emperyalizmin yeni ideolojik saldırısı için bulunmaz bir fırsat olmuştur. Aşağı yukarı bir aydır, Batı'nın belli başlı basın araçları ve ajansları, «Barbar Rusların istilâsına uğrayan zavallı Çekoslovakya halkı» hesabına, sinsi sevinçlerini gizlemeye yetmeyen «göz yaşları» dökmektedirler. Bu arada tahriklerinin yoğunluğunu da iyice artırmaktadırlar. «Çekoslovakyada vahim gelişmeler bekleniyor!», «İşgalin yıldönümünde Çekoslovak halkı direnmeye hazırlanıyor!», vs., vs... Mübareklerin hepsi, âdeta insanların burnunun kanamasına tahammül edemeyen rikkat ve şevkat dolu melekler... Ne var ki, Batı'nın ne menem bir âlem olduğunu biz çok iyi biliyoruz. Beş Varşova Paktı Üyesi *ülkenin askerî müdahaleleri karşısında* böylesine duygulanan Batı, altı milyon Yahudi'yi fırınlayan, otuz yıldır İspanyol halkına kan kusturan, *bir bomba ile iki* yüz bin Hiroşimalıyı atom cehenneminde yakan, Vietnam halkına napalm bombaları ile işkence eden, sırf derileri karadır diye milyonlarca insana hayvan muamelesi yapan, az gelişmiş ülkelerin baş belâsı olan, Endonezya'da yüzbinlerce insanın öldürülmesini kılı kıpırdamadan seyreden ve daha nice cinayeti, katliamı, silinmez bir leke gibi alnında taşıyan Batı'dır! Bu Batı'nın hiç kimseye ve hele sosyalistlere verecek insanlık dersi yoktur.

İşin ilginç tarafı Türkiye'deki burjuvazinin de bu sinsi göz yaşı pınarına katılmış olmasıdır. Tek kurtuluş yolu sosyalizm olan yoksul bir halkın başına tünemiş olan burjuvalar, günlerdir ve günlerdir Çekoslovakya dramını deşmekte, sosyalist bir ülkeye «saldırmak» perdesi altında, sosyalizmi kötülemekte ve böylece kendi sınıf çıkarlarını savunmaktadırlar. Oysa *bağımsızlıktan bahsetmek* Türk burjuvasının ne haddine! Türkiye'de bağımsızlık mücadelesinin öncülüğünü sosyalistler yapmaktadırlar. Bu konuda burjuvalara söz düşmez. Memleketimizi Amerikan emperyalizminin av sahası haline getiren kim? Ülkeye emperyalizmin askerini

İDELOJİK SALDIRISI

CEM EROĞUL

sokan kim? Halkımızı her an ölümle tehdit eden emperyalizmin atom füzelerine topraklarımızı peşkeş çeken kim? Emperyalizmin başı olan bir ülkeye resmen iç işlerimize müdahale imkânını veren ikili antlaşmalar imzalayan kim?... Dünyaya bağımsızlık dersi vermeye kalkışmayacak bir sınıf insan varsa, o da Türkiye'nin, özünde komprador burjuvalarıdır.

Her ülkede olduğu gibi, Türkiye'deki sosyalistler de bu sinsi saldırıya karşı gayet uyanık olmak, burjuva progagandasına gereksiz yere koz vermemek zorundadırlar. Yanlış anlaşılmasın. Uyanıklığın bedeli, eleştiri ve öz eleştiriden vazgeçmek değildir. Aksine, eleştiri ve öz eleştiri olmayan yerde sosyalizm dumura uğrar. Fakat eleştiri **sosyalistler arasında** kalmak zorundadır. Yoksa, en iyi niyetlerle de olsa, emperyalizmin ekmeğine yağ sürülür. Çekoslovakya'nın işgali sosyalizmin çıkarlarına halel getirmişse bunu eleştirmek sosyalistlerin görevidir. Ama bunu yaparken, son derece dikkatli olmak, bazı sosyalist ülkelerin, belli yerlerde ve belli zamanlarda işledikleri hataların, bizzat sosyalizmin aleyhinde bir silâh gibi kullanılmasına asla izin vermemek de sosyalistlerin görevidir.

Üstelik sosyalistler, meseleleri değerlendirirken hisleriyle değil, kafalarıyla düşünmek zorundadırlar. Çünkü hisler, hâkim burjuva propagandası ve eğitimi yüzünden genellikle şartlandırılmıştır. Bu şartlanmayı aşmanın tek yolu, soğukkanlı bir muhakemedir. Sosyalist insan, hissî muhtevası ne kadar yüksek olursa olsun, cafcaflı sözlere pabuç bırakmaz; bunların altındaki gerçeği arar. Bu zorunluk, «bağımsızlık» gibi en parlak bir kavram için dahi doğrudur. Örnek olarak Güney Rodezya'yı alalım. Rodezya'nın bağımsızlığı, bu ülkede iktidarı elinde bulunduran beyaz derili azınlığın, kara derili çoğunluğu daha serbestçe sömürme imkânına kavuşmasından başka bir anlam taşımamaktadır. İşte en yüce sözlerin dahi barındırabileceği kirli gerçek!

Sosyalistler her meseleye sınıf açısından bakmak zorundadırlar. Bir olayla karşılaştıkları zaman ellerindeki temel kıstas şudur : bu olay, işçi sınıfına yararlı mıdır, zararlı mıdır? Doğru eylemi tespite imkân veren esas ölçü budur. Bu değerlendirme tarzı, hatta milliyetçilik, bağımsızlık aşkı, hürriyet, demokrasi gibi en cazip sözlerin dahi altında yatan gerçekleri teşhise imkân veren bir altın anahtardır.

Sınıf açısı gözden kaçırılırsa emperyalizmin ağına düşmek mukadderdir. Dikkat edilirse, emperyalizmin ideolojik saldırılarının özündeki üç kâğıtçılık, meselelerin sınıfsal niteliğini maskelemeye dayanmaktadır. «Baskı», «müdahale», «siyasî suçlardan dolayı cezalandırma», «hürriyetsizlik», vs. gibi kavramları, gerçek muhtevalarına bakılmadan el çabukluğuyla olaylara giydirilmektedir. «Baskı, ama hangi sınıfın hangi sınıfa baskısı? Örneğin, emekçilerin, azınlıktaki burjuva imtiyazlarına karşı baskısı mı, yoksa burjuvazinin çoğunluktaki emekçiler üzerindeki sömürücü baskısı mı?» «Müdahale, ama kimin kime karşı ve ne için müdahalesi? Örneğin, halkına kan kusturan bir idareye karşı müdahale mi, yoksa zorba bir rejimin ayakta kalmasını sağlamak için müdahale mi?» «Hürriyetsizlik, ama hangi sınıfın hürriyetsizliği? Örneğin, değişen sömürü düzenini yeniden kurmak için zora başvuran burjuvazinin hürriyetsizliği mi, yoksa sömürücü bir düzeni değiştirmek için uğraşan işçi sınıfının hürriyetsizliği mi? İşte emperyalist propagandaya sorulması gereken somut sorular.

Emperyalizm mahkûm ama, kolay ölmüyor. Canı çıkıncaya kadar da, işçi sınıfına karşı her alanda amansızca mücadele edecek. Sosyalizm güçlendikçe, açık savaş yerine sinsi savaş, ideolojik savaş ağırlık kazanıyor. Gerici güçler, sosyalist kuvvetlerin en ufak gediklerinden dahi yararlanmasını biliyorlar. Böyle bir dünlan eleştiri dahi karşı tarafa silan sosyalist eleştiri dahi karşı tarafa silâh verebiliyor. Bunu önlemenin tek çaresi, eleştiriyi hep sınıf açısından yapmak ve hele burjuva propagandasının gözleri kamaştıran yaldızlı sözlerine gönül kaptırmamaktır. Sosyalistlerin şaşmaz rehberi, işçi sınıfının çıkarlarıdır. Gerisi boş laf!

Nixon : Emperyalizmi yaşatmak için ince politika!

Biralar, Papatyalar ve Anti-Emperyalizm

«Yabancı sermaye» konusunda olduğu gibi, emperyalizmin ülkenin ekonomik yapısını bozucu etkileri konusundaki anti-emperyalist kavga da genellikle yanlış yürütülmektedir. Bu konuda, çoğu zaman, «keskin anti-emperyalistlerin» söyledikleri, emperyalizmin söylediklerinden farklı olmamaktadır. Ama, anti-emperyalist hareketin mevcudiyetinin sebebi olan sosyalist amaçları ortadan kaldırmaya yeltenince ve de hayâli müttefiklerin peşinden koşmaya başlayınca, böylesine **saçmalamak** pekâlâ mümkündür. Sosyalist ülkeler dışında rastlanması imkânı olmayan, «tam bağımsız-gerçekten demokratik düzen» gibi kategoriler icadedip, işçi sınıfının sosyalist mücadelesini belli olmayan bir tarihe ertelemek, emperyalizmin önerdiği iktisat politikasını kabul etmeyi zaten zorunlu kılmaktadır.

M. KUTLAY

GELENEKSEL EMPERYALİST IŞBÖLÜMÜ NASILDIR?

Dünya sosyalist düzeni ortaya çıkıncaya ve geri ülke halkları uyanmaya başlayıncaya kadar, emperyalizm, klâsik işbölümünü *rahatça sürdürebildi*. Bu işbölümüne göre, Batı kapitalizmi, kendisinin son sür'atle gelişmesini sağlıyan sanayi alanında çalışacak, dev tekeller modern teknikler kullanacak ve durmadan büyüyerek işletme çapının genişlemesinden doğan maliyet düşmelerinden yararlanacak; geri ülkeler ise, bu işlere karışmıyacaklar, *babadan gördükleri metodlarla toprağı* işlemeye devam edecekler, ayrıca tekelci kapitalizmin ihtiyaç duyduğu hammaddeleri sağlama görevini üstleneceklerdi.

Bu arada, batı kapitalizminin geri ülkelerin karşısındaki pazarlık gücünü azaltmamak için, sanayinin yanında, belli bir alanda, modern tarım da sürdürülecekti.

YENİ TUZAK NASIL HAZIRLANDI?

Bugün emperyalizmin işine gelen işbölümünün yukarda anlatılan şekliyle sürdüğünü sanmak, sadece bir saflık belirtisidir.

Emperyalizm, işbölümünü bugün şöyle *değiştirmiştir: Geri ülkeler, sadece* tarımla uğraşmıyacaklar, tarım ürünlerini işliyen sanayi alanlarında da çalışabileceklerdir. Ayrıca, bazı basit sanayi mallarını da üretmeleri yararlı olacaktır. Ama bunları yaparken, kendilerinde pek bol bulunan emek faktörünü yoğun olarak kullanan teknolojileri seçmeli çok sermaye isteyen *modern* teknolojiyi kullanmamalıdırlar! Tekelci kapitalizm ise, dev işletmelerde en son teknolojiyi uygulayarak en modern ve karmaşık malları üretmeye devam etmelidir. Böylece, tekelci kapitalizm ile geri kalmış kapitalizm, gül gibi geçinip gideceklerdir!

Ve gerçekten de, bu işbölümü, hiç olmazsa uzun bir süre daha, «gül gibi geçinmek» için gerekli ekonomik yapıyı sağlıyabilir.

BUĞDAYDAN MAKARNAYA

Tekelci kapitalizm, eski işbölümünden yenisine geçme ihtiyacını neden duymuştur?

Genç ülkeler, geri kalmalarının sebebini, emperyalizmin tarım-sanayi ayrımına göre yaptığı işbölümünde buluyor ve haklı olarak kendi sanayilerini kurmak istiyorlardı. Bu haklı ve güçlü istek, ancak «küçük sanayi» gibi bir çıkmaz yola saptırılarak engellenebilirdi.

Öte yandan, küçük ve basit sanayi ile tarım arasındaki sınır da gittikçe belirsizleşmekteydi. Bu durumda, «salt tarımla» uğraşan bir ülke düşünmek giderek imkânsızlaşmıştı. Emperyalizm, en azından, «saçmalamamış» olmak için, «buğday yetiştirin» yerine, «makarna imâl edin» demek zorundaydı.

Kaldı ki, tekelci kapitalizmin, giderek daha karmaşık üretim tekniklerine dalması, geri ülkelerin küçük sanayi ya da tüketim *malları sanayii ile* uğraşmasını, emperyalizm için tehlikeli halden çıkarmıştır. Hele bu uğraşma sırasında, hiçbir zaman maliyetleri düşüremiyecek olan geri teknikler kullanılırsa hiç mesele yoktur.

EN ETKİLİ UYKU İLACI : KÜÇÜK SANAYİ

Biliyoruz *ki*, her tâviz alan, aynı zamanda tâviz vermiş sayılır - ve bu yüzden tâvizcilik yanlış bir iştir. Emperyalizm, yukarda saydığımız nedenlerle yeni bir işbölümünü kabul ederken, aslında daha büyük çıkarları gene kendisine yontmuştur; çünkü bu yeni işbölümü, emperyalizmin yaptığı uzun vâdeli hesaplara *pek uygun düşmektedir*. Tekelci kapitalizmin ürettiği malların dış talebi, geri ülkelerin satınalma gücü ile belirlenmektedir. Oysa, sürekli açlık ya da yoksulluğa mahkûm bir tarım ülkesinin, tekelci kapitalizmden satın alabileceği pek fazla birşey yoktur. Yeni işbölümüne göre, tarıma oranla daha yüksek verimin sağlandığı küçük ve hafif sanayie kayan geri ülkeler, tekelci kapitalizmin mallarına olan talebin düşmesini engelliyebilecektir.

Küçük sanayiin tarıma oranla daha yüksek verim sağlaması dolayısıyla bu yeni işbölümü, bizzat emperyalizmi yıkacak olan devrimin sübjektif unsuru üzerinde de emperyalizme kontrol hakkı vermektedir. Şöyle ki, yeni kurulan sanayilerin tarımsal döneme nazaran daha yüksek bir gelir seviyesi sağlaması - hem tarım kesiminde, hem sanayi kesiminde - emekçi sınıfların şimdilik uyutulmasına, ya da en azından devrimci değil reformcu bilince saptırılmalarına imkân vermektedir(1)

TALEP CEPHESİ

Tabii, bu arada yürütülmesi gereken bir başka çaba da, geri ülkelerin talep yapılarının tekelci kapitalizmin isteklerine göre ayarlanmasıdır. Esasen, üretim yapısının tekelci kapitalizmin isteklerine göre ayarlanması, yatırım malları talebini otomatik olarak belirleyecektir. Böylece elde kalmış motorlar, günü geçmiş ya da hurdaya çıkmış makineler geri ülkelere satılacaktır.

Öte *yandan, tekelci kapitalizmin* geri ülkelere en büyük yardımı (!) batılı yaşayış tarzlarının ve tüketim alışkanlıklarının benimsetilmesi olduğuna göre (2), tüketim talebi de, emperyalizmin istediği nitelik ve niceliğe ayarlanabilecektir. Geri ülke halklarının gelir seviyelerine tamamen yabancı olan ve kötü beslenme pahasına *edinilmiş olan bazı tüketim alışkan*lıkları, emperyalizm tarafından empoze edilmiş, böylece kokuşmuş toplumun kendisi için yarattığı ihtiyaçların ve bu ihtiyaçları karşılayan maddelerin yoksul halklara ihraç edilmesi sağlanmıştır.

GÜLELİM Mİ, AĞLAYALIM MI?

Emperyalizmin hediyesi olan bozuk üretim ve tüketim yapılarını ve doğrudan doğruya bu bozukluğun ürünü olan geri kalmış kapitalizmi - «millici» (!) ve gayrimillici burjuvazileriyle birlikte - eleştirmeyi bir yana bırakıp, ayda bir ad değiştiren ve bütün amacı adı var-kendi yok hayali müttefiklere yaltaklanmak olan bir provakasyon grubunun saçmalıklarından birini görelim :

TÜRK SOLU, pratikten - yani gerçeklerden - çıkardığını iddia ettiği teorisine kanıt diye, 90. sayısında Tuborg ve Efes - Pilsen biraları hakkında bir haber yayınlamıştır. Bu haberde, iki fabrikanın da yabancı sermayeye ait olduğu belirtil*miştir; fakat sonradan alınan haberlere* göre Efes-Pilsen'in sermayesinin «yerli sermayedarlara ait olduğu öğrenilmiş» ve 93.sayıda bu konuda bir açıklama yapılmıştır.

Yapılan açıklamanın özrü kabahatinden büyüktür ve «hazretlerin» emperyalizmin Türkiye'deki işleyişini ne kadar kav*radıklarını açıkça göstermektedir!* Sanki Pilsen patentini kullanmak ihtiyacını duyan - hernedense! - yerli sermayedarların kuracağı bira fabrikası emperyalist işleyişin bir parçası değildir ve sanki Tuborg'u kuran yabancı sermayenin tek zararı, makinelerini Danimarka'dan getirtmesi ve yurt dışına sermaye ihraç etmesidir!

Tuborg olsun, Pilsen olsun, ikisinin de en büyük zararları, kıt sermayeyi kalkınmaya yararlı olmayan alanlara kaydırarak Türkiye'nin kalkınma potansiyelini düşürmeleri, üretim yapısını çarpıklaştırmaları ve yoksul halkımızın marjinal tüketim eğilimini arttırıcı bir kampanyaya girişmeleridir. Ama ne gam! Önemli olan, yerli burjuvaların yaptıkları bütün işleri mâzur göstermek değil mi? Yaşasın anti-emperyalizmin böylesi!

YABANCI SERMAYESİZ BAĞIMLILIK

Söylediklerimizden anlaşılacağı gibi, emperyalizmin yeni işbölümü, geri ülkelerde fabrikalar kurulmasına izin vermektedir. Ama tekelci kapitalizmin keyfi, bu fabrikalar herhangi bir yolla kendisine bağımlı kılınırlarsa tamamlanacaktır. Bağımlı kılma yollarının başında, «sermaye yatırarak» kontrolu ele almak gelirse de, sermaye yatırmadan ya da çok az pay sahibi olarak «işletmenin devam edebilmesi için hayâti unsurların sahipliği» dolayısıyla kontrolu elde bulundurmak ya da bunların hiçbirini yapmadan, doğrudan doğruya ülke ekonomisinin içsel- bağımlılık katsayılarını düşürüp, dışsal bağımlılık katsayılarının yükselmesini sağlıyarak ülke ekonomisine egemen olmak mümkündür.

Keskin anti-emperyalistlerin dört başı mâmur teorilerine (!) pek aykırı olacak ama, demek ki, hiç yabancı sermaye olmadan da, emperyalizme bağımlı olmak mümkündür.

İÇSEL VE DIŞSAL BAĞIMLILIK NEDİR?

Bilindiği gibi, her ülke ekonomisindeki üretim kesimleri, birbirlerinden alışveriş yaparlar. Sözgelimi, çelik sanayii, kömür ve demir cevheri çıkaran madenlerin müşterisidir. Öte yandan, çelik kullanan birçok sanayi kolu da çelik sanayinden mal alırlar. Bu karşılıklı bağımlılığa içsel-bağımlılık, bağlılığın derecesini gösteren katsayıya da içsel-bağımlılık katsayısı denir.

Birbirinin alıcısı-satıcısı olan bu sanayilerden bir kısmının ülke içinde kurulu olmaması ve bir malın üretilebilmesi *için malın içinde bulunacak bir unsurun* ülke dışından getirilmesi zorunluluğu ya da üretilen malın sadece ülke dışında satılabilmesi, dışsal-bağımlılığı ifade eder. Dışsal-bağımlılık katsayısı da, bunu ölçmeye yarar. Bu katsayılar, girdi-çıktı tablolarındaki rakamlardan ve mallara göre düzenlenmiş ithalât-ihracat rakamlarından çıkartılabilir.

BİLİMSEL NAMUSSUZLUĞUN GÖREVİ

İşte, emperyalizmin kurmaya çalıştığı ve büyük ölçüde başardığı en önemli bağımlılık şekli budur. Emperyalizm, bu alandaki bağımlılığın temellerini atarken bütün araçlarını seferber etmiş, özellikle bilimsel sahtekârlıklara başvurmuştur.

Yabancı sermaye, ülke ekonomisinin içsel-bağımlılığını azaltıp dışsal bağımlılığını arttıracak alanlara yatırım yapmış; dış yardımlar ancak bu görevi yerine getirecek alanlara verilen şartlı krediler halini almış; bilimsel namussuzluk da bu yönde işletilerek, geri ülke ekonomilerinin kendilerine yeterli - ya da kendi aralarında yeterli-hale gelmeleri, binbir çeşit yalan-dolanla engellenmiştir.

Çelik sanayii mi kurmak istiyorsunuz? «Hayır, dışardan alın; çünkü siz üretirseniz daha pahalıya çıkar» deyip ardından bir sürü hesap..

Elektronik alanında mı yatırım yapmak istiyorsunuz? «Aman, sakın ha, siz bu işi bilmezsiniz, paranıza yazık olur, müşteri bulamazsınız» deyip ardından bir sürü hesap..

Tekelci kapitalizm, geri ülkelerin kendi başlarına buyruk bir ekonomik yapı kurmasını engellemek için, satılık bilim adamlarına bu yolda binlerce kitap yazdırmakta ve bilimsel kılıf içinde geri ülke halklarını bu yönde şartlandırmak üzere kullanmaktadır.

ESKİ İŞBÖLÜMÜNÜN KALINTILARI

Emperyalizmin eski tip işbölümünü değiştirmeye lüzum görmediği ya da bu işbölümünün değişmesini çok sakıncalı gördüğü bölgeler de vardır. Buralarda geleneksel tek-ürünlü üretim yapıları devam etmektedir.

Bu ülkelerde ihracatın yarısından fazlasını, petrol, pamuk, kendir, pirinç, kahve, muz, şeker, bakır, kalay gibi ürünlerden biri teşkil eder. Ve bu ürünlerden sadece petrol, ülkeye istikrarlı bir gelir sağlamaktadır; çünkü diğer ürünlerin piyasasına tekelci kapitalizm tamamen egemendir ve istediği fiyattan mal satınalabilmektedir.

Birleşmiş Milletler rakamlarına göre, 1900-1950 arasındaki yıllık ortalama fiyat değişmeleri % 14 dür. (2) Ülke gelirinin büyük bir bölümünün, bu tek malın ihracatından sağladığı düşünülürse, fiyat dalgalanmalarının önemi daha iyi anlaşılır.

Sözgelimi, 1967 de Latin Amerika ülkeleri, dışa bağlı üretimleri dolayısıyla, A.B.D. nin alımlarında kısıntı yapmasından doğan 300 milyon dolarlık bir kaybı yüklenmek zorunda kalmışlardır. Esasen bu ülkelerin eşdeğer olmayan ticaretten doğan yıllık zararları 1.500 milyon doları bulmaktadır. (3)

«DAĞLARI GURBETE BAĞLIYAN YOLLAR»

Tekelci kapitalizmin, geri ülkelerin ekonomik yapılarını tahrip edici etkilerinden biri de ulaşım alanında ortaya çıkar. Tekelci kapitalizm, bu noktada bütün cömertliğini gösterir : Petrolün taşınabilmesi için payplaynlar döşenir, madenlerin ya da tarım ürünlerinin deniz kıyısına getirilmesi için yollar yapılır.

Bu öyle bir cömertliktir ki, Ortak Pazar'ın Avrupalı ortaklarını, Afrikalı «ortaklarına», 500 milyon dolar bağış yapmaya kadar götürmüştür! Bu 500 milyon, Afrika'dan gelen ucuz maddelerin daha kolayca taşınmasını sağlıyacak olan yolların, köprülerin, ulaştırma imkânlarının ve başka tesislerin kurulmasını finanse etmekte kullanılacaktır. Ama aynı «iyilikseven» Avrupalı beyazların, onsekiz Afrikalı «ortağı», üretimlerinin artması ve çeşitlenmesi için verdikleri kredi miktarı, beş yılda 230 milyon dolardır! (4)

Yoksul ülkelerin ulaşım sistemlerinin tekelci kapitalizmin isteklerine uygun olarak ayarlanması konusunda bir başka örnek de şudur :

Peru'da yapılan demiryolları, ülkenin başlıca şehirleri bir yana bırakılarak, maden ocakları ile en yakın limanlar arasında inşa edilmiştir. Arjantin'de de aynı şekilde hareket edilmiş ve sonuçta gayet garip bir demiryolu şebekesi ortaya çıkmıştır; öyle ki, ülke içinde birbirinden sadece elli-altmış mil uzaklıkta bulunan bir şehirden diğerlerine gidebilmek için önce yüzlerce mil geriye, tabii ihraç limanları olan Buenos Aires ya da Rosario'ya gitmek ve sonra da başka bir hat üzerinden geriye dönmek gerekmektedir; çünkü içerdeki birçok şehirler arasında hiçbir direkt hat inşa edilmemiştir. (5)

LÜTFEN, EMPERYALİZMİNN NE OLDUĞUNU BİRAZ MERAK EDİNİZ!

Emperyalizme karşı kavga verirken saçmalamamak için, mekanizmayı tümüyle görmek ve en son eğilimleri değerlendirmek zorundayız. Emperyalizm, yabancı sermayeyi artık daha büyük dolaplar çevirmek için sadece bir araç olarak kullanmaya başlamışsa ve birtakım adamlar hâlâ : «yabancı sermaye dışarı döviz götürüyor mu, götürmüyor mu; bira fabrikasını nüfus kâğıdında (TC) yazanlar ve cebinde Türk parası olanlar mı kuruyor, yoksa başkaları mı?» diye papatya falına bakıyorlarsa, biliniz ki o adamlar herşeyi yapabilirler, fakat anti-emperyalist devrimi, asla!

---

(1) Buradaki «uyutulma»nın örneği olarak Türkiye'de Demokrat Parti devrinin getirdiği sanayileşme - tabii, emperyalizmin istediği tipte sanayileşme - dönemi gösterilebilir. Ancak bu dönemi yorumlarken, salt bu faktöre ağırlık veren mekanik vargılar, eksik olmaya mahkûmdur. Sayın Tuncer Bulutay'ın Türk seçmenlerinin oy verme eğilimlerinde ekonomik faktörün yeri üzerinde yaptığı araştırma bu açıdan eleştirilmelidir.

(2) United Nations, **Instability in Export Markets of Underdeveloped Countries,** New York, 1952, reprinted in Morgan, Betz and Choudry (eds), selection 23. Zikreden : Charles P. Kindleberger, **Economic Development,** McGraw Hill Book Com., 1965, s. 306.

(3) L.M., **Latin America's Trade Problems,** New Times, No. 29, (24 Temmuz 1968.), Moscow, s. 16.

(4) H.D. Malawya, **Sovyetler Birliği ile Azgelişmiş Ülkeler Arasında Ekonomik İşbirliği,** çev. Selâhattin Hilav, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1965, s. 17-19.

Pierre Jalée, **Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor?,** çev. Selâhattin Hilav, Hilav, Yön Yayınları, İstanbul, 1965, s. 144-145.

(5) Robert J. Alexander, **İktisadi Kalkınmanın Esasları,** çev. Arif T. Payaslıoğlu TMGT Yayınları, Ankara, 1964, s. 94.

HALKLARA ÖZGÜRLÜK

Tunceli'de tam bir baskı ve şiddet hareketi devam ederken, Ankara'da Tunceli'deki namussuzluğu protesto etmek için iki bin genç yürüdüler. Tunceli, komprador iktidarının açık bir faşizmi gözünü kırpmadan uyguladığı, bir bölgedir bugün. İnsanlar gün karardıktan sonra kapılarını kimseye açmamaktadır. Çünkü gelenin zulmün ve kara kuvvetin temsilcisi işbirlikçi iktidarın polisi olması ihtimali vardır. Bu polisin gece sizi alıp götürdükten sonra ne yapacağı, hangi işlemleri uygulayacağı belli değildir. Tunceli'de bugün hiç bir Allahın kulu gerçekleri ifade etmek cesaretini gösteremez. Eğer kurşun bacağınızı delip geçmişse, bu, yetkili makamlara göre, taş yarasıdır.

Evet, bugün işbirlikçi iktidarın zulüm makinası bürokrasi, hünerinin bütün inceliklerini Tunceli'de göstermektedir. Bu zulmün, yıllar öncenin baskı ve zulmünden hiç bir farkı yoktur.

Ankara'da Tandoğan meydanından Gürsel meydanına yürüyen iki bin genç işte bu durumu lanetlediler. Yürüyüşün sonunda bir konuşmacının dediği gibi, bugün Tunceli'de böyle bir protesto hareketi imkansızdır.

Yürüyüşün temel sloganları şunlardı : «Baskıya son sömürüye son», «Halklara özgürlük», «Tunceli Yanındayız», «Devrimci Tunceli», «Kahrolsun faşizm». Bu arada «Bağımsız Türkiye» sloganı tartışmalara konu oldu, yürüyüşü düzenliyenler bu sloganın söylenmemesi gerektiğini, yürüyüşün amacıyla bağdaşmadığını ihtar ettiler. Bir kısım yürüyüşçü bunda ısrar edince, karşılık olarak gençler gür ve toplu bir şekilde «Sosyalist Türkiye» sloganını attılar. Bu slogan yürüyüş boyunca hep bir ağızdan sürekli olarak tekrar edildi. Yürüyüşten sonra kendisiyle konuştuğumuz yürüyüşü düzenleyen gençlerden biri şöyle dedi : «Biz yürüyüşü, antifaşist bir yürüyüş olarak düzenledik. Yürüyüşte yalnız Tunceli olayını konu alan sloganların kullanılmasını kararlaştırdık. Bizce «Bağımsız Türkiye» sloganı bu yüzden atılması doğru olmayan bir slogandı. Ayrıca, biz bugün halkların özgürlüğünün ancak Sosyalist bir Türkiye'de mümkün olabileceğini biliyoruz. Türkiye'nin işbirlikçi sermaye iktidarından sonraki ilk iktidarının sosyalist bir iktidar olması gerektiğine ve bunun mümkün olduğuna inanıyoruz. Birde asıl, biz Türkiye'nin tam bağımsız olduğu yıllarda doğuda uygulanan baskı ve zulmü yaşamış yahut dinlemiş insanlarız. Elbette «Bağımsız Türkiye», ama bu, aynı zamanda sosyalist bir Türkiye olmalıdır. Biz sosyalist hareket içindeki tartışmada «Bağımsız Türkiye» sloganını sosyalist Türkiye dedirtmemek için kullanan görüşün karşısındayız. Bu görüşün bürokrat ideolojisinin sosyalist hareket içindeki yansıması olduğunu biliyoruz. Bağımsızlık savaşı ile sosyalizm mücadelesinin, bugünün Türkiyesinde birbirinden ayrılamıyacağı açıktır».

Yürüyüş, başladığı gibi, «Halklara özgürlük», «Baskıya son sömürüye son», «Tunceli yanındayız», «Sosyalist Türkiye», «Kahrolsun faşizm» sloganları ile bitti.

Bu yürüyüş bir başlangıç olmalıdır.

Tunceli'deki devrimci direniş desteklenmelidir. Bütün ilericiler, faşizmin kara kuvvetine karşı direnmeli, Tunceli'deki vahşeti protesto etmelidirler. Bu protestolardan biri de Tunceli'de yapılmalıdır.

— KAHROLSUN FAŞİZM
— KAHROLSUN HALK DÜŞMANLARI
— YAŞASIN HALKLARIN KARDEŞÇE YAN YANA YAŞADIĞI SOSYALİST TÜRKİYE.

Sayın Kemal Burkay
Avukat
TUNCELİ

Pir Sultan Abdal oyununun, Türkiye'nin her yanında oynanırken, Tuncelide yasaklanması, iktidarın kanun dışı davranışlarından bir yenisidir. Hakim sınıfların ve uşaklarının, halkın uyanışı karşısındaki, telaşları faydasızdır. Bu zulüm bir gün son bulacaktır.

Tunceli'de anayasa mücadelesi verirken öldürülen kardeşlerimizin hesabı mutlaka sorulacaktır.

Ölen arkadaşlarımızın ailelerine ve bütün arkadaşlara başsağlığı dileriz. Ölüm, bizi yıldırmayacak, hıncımızı bileyecektir.

Tunceli'li arkadaşlarımıza, Size ve Halk Oyuncularına, bütün arakadaşların en içten selâmlarını ve mücadelenizde başarı dileklerini iletiyorum.

25.8.1969
Hüseyin Ergün
EMEK Gazetesi Adına

Millet Meclisi Başkanlığına
Ankara

Aşağıdaki sualimin Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı rica ederim.

Saygılarımla,
29.8.1969
Şaban Erik
Malatya Milletvekili

Sayın Başbakan,

Biliyorsunuz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi var. Biliyorsunuz, Anayasa var. Biliyorsunuz, insanlık var.

Buna rağmen, Tunçelide, Halk Oyuncularına ve Tunçeli insanlarına karşı yapılan muameleler var.

Bu muameleler kabalığın ve zalimliğin çok iğrenç örnekleridir. Bu muameleler, insan sevgisini, insan saygısını, insan onurunu kökten tahrip etmiştir.

Düşünceye, sanat'a, özgürlüğe, insan kişiliğine yapılan bu utanç verici saldırı karşısında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin diliyle: insanlık vicdanını isyana sevk eden bu vahşilik karşısında, bu ülkenin baş sorumlusu olarak, ne yapacaksınız?

ÖNSEÇİM KONUSU GELECEK SAYIDA

EMEK'in baskıya girdiği sırada TİP Genel Yönetim Kurulu'nun henüz toplantı halinde olması ve durumun doğru ve geniş bir değerlendirmeye elvermemesi yüzünden, önseçim ve milletvekili adayları üzerine bu sayıya bir yazı girmesini uygun bulmadık. Çünkü böyle bir yazı eksik ve hatalı olabilirdi.

Konunun üzerinde gelecek sayıda geniş bir şekilde durabileceğimizi, sağlam verilere dayalı geniş bir değerlendirme yapabileceğimizi umuyoruz.

EMEK'İN İKİ SAYISI TOPLATILDI

EMEK ve çevresinde yayınlanan İŞÇİ BİRLİĞİ PROLETER, KÖYLÜ BİRLİĞİ gazeteleri bugüne kadar toplam olarak 28 sayı çıkmışlardır. Bu 28 sayının 7 si hakkında çeşitli nedenlerden toplatma kararları alınmıştır.

KÜRT MESELESİ

EMEK'in 1. sayısında yayılanan «SOSYALİST POTANSİYELDEN SOSYALİST GÜCE» başlıklı yazının «Doğu Sorunu Yalnız Ekonomik Değil, Aynı Zamanda Etnik Bir Sorundur» arabaşlıklı bölümü hakkında T.C.K. nın 142/3 maddesine aykırılık iddiasiyle dâva açılmıştır.

7. sayıdan ötürü açılan koğuşturma da ise hükümetin manevi şahsiyetine hakaret bulunduğu iddia edilmektedir. Bilindiği gibi bu, suç T.C.K. nın 159. maddesi kapsamına girmektedir.

EMEK, Türkiye'de bilimsel sosyalist hareketi ve, burjuvaziye ve emperyalizme karşı yürütülen doğru ve kesin mücadeleyi, uzlaşmaz tavrı temsil etmektedir. Bu yüzden, hâkim sınıflar iktidarının baskı politikasını yadırgamamak gerekir.

Bugünün Türkiye'sinde anayasal hakların çiğnenmesi, hâkim sınıflara ve sosyalist mücadeleyi yasa dışı gösteren sosyalist (!) lere rağmen, pek kolay olmayacaktır.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete *İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar.* Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü : Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü : Hüseyin ERGÜN * Yıl : 1 - Sayı 10 - Fiyatı : 150 Kuruş - 8 Eylül 1969

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8 Yenişehir/ANKARA - Tel 17 05 76 * P.K. 276 Bakanlıklar/ANKARA * Abone Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL., 26 Sayı : 25,— TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi 25,— TL. Yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir. Küçük yayın ilânları kelimesi 75 *Kuruştur.*

İstanbul Temsilciliği : S. Günay AKARSU Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsilciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404 İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtımı : Fuat BÜTE, Ankara Cad. 8 İstanbul * Tel : 27 89 49 *
Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Ciltevi